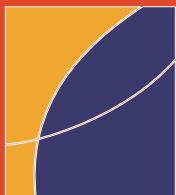

**Material tipărit în 2000 exemplare
cu sprijinul UNICEF România**

ISBN:

agenda 21

Asociația de Asistență
și Programe pentru
Dezvoltare Durabilă

Ministerul
Educației și Cercetării

unicef
unite for children

AVOCATUL ELEVILOR

**Studiu privind respectarea
drepturilor copilului în școli**

- ☐ Aplicarea chestionarelor a fost realizată de echipele Avocatul
- ☐ Elevului din fiecare liceu cuprins în proiect.

- ☐ Mulțumim pentru ajutorul acordat în culegerea datelor
- ☐ Ovidianeii Bulumac, lui Ștefan Guga și Ramonei Păduraru.

- ☐ **Autori** (în ordine alfabetică): Vlad Achimescu, Irina Boeru,
Anamaria - Laura Tufă

- ☐ **Desene:** Alexandra Rădulescu

București
Noiembrie 2007

Studiu privind respectarea drepturilor copilului în școli

■ Introducere	2
■ Metodologie și etapele cercetării	3
■ Limitele cercetării	5
■ Dreptul la educație	5
■ Dreptul la opinie și participare	13
■ Dreptul la non-discriminare	20
■ Concluzii și recomandări	27
■ Abstract	30
■ Anexă: Chestionarul aplicat cu rezultatele	34
procentuale obținute	

Parte componentă a proiectului „Avocatul Elevului”, studiul de față își propune să facă o diagnoză a respectării drepturilor civile ale copilului în cele opt unități școlare pilot participante la proiect. Premisa realizării acestei cercetări se regăsește în acele obiective ale proiectului „Avocatul Elevului” care urmăresc constituirea unor instrumente viabile pentru cunoașterea cazurilor de încălcare a drepturilor elevului în școală.

Ne propunem de asemenea să vedem diferențe între ethosurile școlare din unitățile de învățământ cercetate și modul în care acestea se constituie în oportunități sau, dimpotrivă, în piedici pentru respectarea drepturilor elevilor. Orientarea exclusivă asupra drepturilor civile e motivată de dorința de aprofundare a acestora adecvat cu obiectivele generale ale proiectului Avocatul Elevului. Ignorarea celorlalte tipuri de drepturi (cum ar fi dreptul la protecție împotriva oricăror forme de violență) are drept suport și existența numeroaselor cercetări întreprinse anterior pe aceste teme, motiv pentru care cercetarea de față vizează o perspectivă nouă, diferită, complementară și aprofundată pe direcția menționată anterior. Putem vorbi în cazul nostru, credem, de drepturi mai „subtile”, drepturi

a căror încălcare poate fi de multe ori asimilată cu normalitatea, dar care nu este astfel mai puțin gravă.

Obiectivele specifice ale cercetării sunt următoarele:

- Realizarea unei diagnoze a respectării drepturilor elevilor în general în toate cele opt unități școlare și în particular pe fiecare liceu în parte.
- Oferirea unor explicații pentru cazurile concrete de respectare/nerespectare a drepturilor, cazuri descoperite în urma realizării studiului.
- Fundamentarea suportului pentru viitoarele acțiuni întreprinse în cadrul proiectului, de către cadre didactice și elevi.

După cum am menționat, cercetarea se concentrează asupra drepturilor civile reprezentate de dreptul la opinie și participare, dreptul la educație și informare, dreptul la asociere și dreptul la non-discriminare. Dreptul la opinie și participare este operaționalizat prin părerile elevilor despre școala în care învață, mulțumirea față de profesori, față de dotările materiale ale școlii și față de nivelul de pregătire oferit; prin exprimarea verbală a acestora în situațiile de interes pentru ei întâlnite în mediul școlar; prin măsura accesului elevilor la organisme interne precum Consiliul Elevilor; prin implicarea lor în activități școlare și extra-școlare. Dreptul la educație și informare vizează identificarea modului de funcționare a procesului educativ, axându-se în principal pe implicarea profesorilor așa cum este ea văzută de elevi; identificarea transparenței în informațiile transmise elevilor; atitudinea față de practica meditațiilor. Dreptul la non-discriminare se axează pe identificarea modului în care sunt percepute de către elevi unele situații de “excludere” existente în mediul școlar; identificarea ponderii discriminării percepute în funcție de diferite criterii (etnie, sex, orientare religioasă, clasă socială, aspect fizic și performanțe școlare).

Metodologie și etapele cercetării

1 Elaborarea chestionarului. Metoda aleasă a fost ancheta pe baza chestionarului. Chestionarul a fost elaborat, după cum am menționat, pe următoarele dimensiuni: dreptul la opinie și participare, dreptul la educație și informare, dreptul la asociere, dreptul la non-discriminare.

2. Eșantionarea. Selecția elevilor care au răspuns la chestionar. Am realizat un eșantion reprezentativ de 1309 respondenți din cele 8 unități școlare, elevi în clasele a X-a – a XII-a. Nu am inclus în eșantion și elevi în clasa a IX-a, considerândcă aceștia au petrecut prea puțin timp în școala respectivă pentru a

părereformată despre aceasta. În fiecare liceu s-au aplicat în jur de 150 de chestionare, numărul variind în funcție de volumul populației școlare, astfel încât eroarea¹ la nivelul școlii să se mențină constantă, pentru a putea face comparații între licee. Eșantionul a fost ales în așa fel încât să fie păstrate proporțiile elevilor pe ani de studiu². După ce am stabilit pentru fiecare liceu numărul de chestionare de realizat pe clasele a X-a, a XI-a și a XII-a, elevii din fiecare an au fost selectați printr-o procedură aleatorie. Per total, marja de eroare este de $\pm 3\%$, iar pe licee ea are valoarea de $\pm 6\%$.

3. Selecția și instruirea operatorilor de interviu. Operatorii de interviu au fost elevii membri ai instituției Avocatului elevului din fiecare liceu. Acolo unde a fost nevoie, acești cinci elevi au fost ajutați de colegi membri în grupul de suport al Avocatului elevului. Instruirea acestora s-a făcut în cadrul unui seminar de training, parte componentă a proiectului.

4. Pretestarea instrumentului. S-a realizat în cadrul aceluiași seminar, pe viitorii operatori de interviu. În urma pretestării au survenit o serie de modificări ale întrebărilor din chestionar în proporție de aproximativ 10% (5 întrebări). De asemenea, s-a modificat parțial și ordinea acestora în chestionar.

5. Aplicarea chestionarelor, colectarea datelor. Datele au fost colectate pe parcursul a două luni și jumătate (octombrie 2006 - ianuarie 2007). Aplicarea chestionarelor a fost supervizată în fiecare liceu de voluntari ai APDD – Agenda 21, studenți ai Facultății de Sociologie și Asistență Socială, care au asigurat astfel respectarea normelor presupuse de această activitate.

6. Introducerea chestionarelor și realizarea bazei de date. (noiembrie 2006 - martie 2007) Introducerea chestionarelor în baza de date a fost asigurată de studenți în anul I ai Facultății de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea din București, care și-au echivalat astfel orele obligatorii de practică. Numărul inițial de chestionare stabilit nu a fost respectat la aplicare, așa că pentru baza de date finală a fost necesară ponderarea acesteia.

7. Analiza datelor și realizarea raportului de cercetare (martie - mai 2007).

---

¹ Eroarea limită admisă.

² Stratificare pe ani de studiu.

Limitele cercetării

Datele care vor fi prezentate trebuie luate în considerare ținând cont de unele limite pe care le vom expune în cele ce urmează. Este de menționat faptul că rezultatele sunt valabile doar în contextul proiectului „Avocatul Elevului” și nu pot fi generalizate la mai mult de liceele participante. Mai mult, chiar și luând în considerare mențiunile de mai sus, interpretarea rezultatelor trebuie să țină cont de următoarele aspecte:

- Aplicarea chestionarelor a întâmpinat greutăți în unele licee datorită reticenței unor cadre didactice față de aplicabilitatea proiectului.
- E posibil ca operatorii de interviu să fi aplicat în mod diferit chestionarele. Resursele proiectului n-au permis o verificare atentă a acestora ulterior aplicării.
- Trebuie să se țină cont că aplicarea propriu-zisă a chestionarelor s-a realizat în perioada octombrie 2006 - ianuarie 2007, cu alte cuvinte datele analizate sunt valabile strict pentru acele momente. Cu excepția întrebărilor ce presupun ca forme de răspuns exprimarea unor valori, credințe în general, și care rămân constante în timp, celelalte rezultate e indicat să fie privite din această perspectivă, dinamica răspunsurilor putând să fluctueze în timp.

Dreptul la educație

În ceea ce privește funcția principală a sistemului de învățământ, aceea de a asigura educația beneficiarilor lui, cercetarea surprinde câteva aspecte esențiale ale modului în care acest proces se desfășoară: felul cum elevii se raportează la el, valorile acestora legate de procesul educativ, nereguli și încălcări ale dreptului la educație, dar și subiecte des problematizate în dezbateri publice, cum ar fi meditațiile.

Foarte important în conturarea sistemului de învățământ este modul în care beneficiarii lui direcți, elevii, se raportează la el, gradul în care aceștia îl valorizează. Astfel, școala pare a ocupa un loc important pentru elevi, o mare parte din ei (61%) fiind de acord cu afirmația „Cine are carte are parte”, în timp ce doar

13% cred că la vârsta lor distracția e mai importantă decât școala. Ei par a valoriza mai mult educația efectivă oferită de sistemul de învățământ decât recunoașterea formală a acesteia – 61% cred că important în viață este să știi să te descurci, nu câte diplome ai.

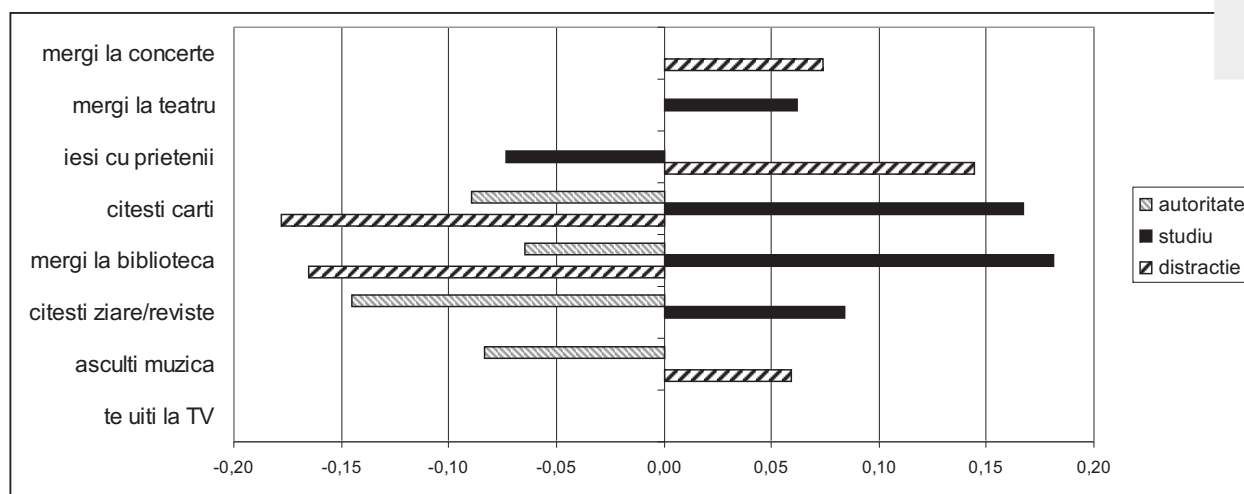
Acordul sau dezacordul elevilor cu afirmațiile de la Q6 (vezi chestionarul completat) relevă trei direcții distincte în ceea ce privește orientarea valorică a elevilor:

- 1. orientarea către studiu și activități școlare** (de acord că „e important să ai note mari” și că „un om pregătit zi de zi pentru școală este un om pregătit pentru viață”)
- 2. orientarea către timp liber și distracție** (de acord că „distracția e mai importantă decât școala” și că „e bine să fii în centrul atenției”)
- 3. orientarea către respectarea regulilor** (de acord că „Profesorul are întotdeauna dreptate” și în dezacord cu afirmația că „Regulile sunt făcute ca să fie încălcate”)

³ Rezultate obținute în urma unei analize factoriale având ca variabile manifeste itemii de la Q6, prin metoda componentelor principale și cu rotire varimax

Există mari diferențe în modul de petrecere a timpului liber în funcție de orientarea valorică a elevilor. Astfel, în situații precum mersul la bibliotecă sau cititul cărților ori ziarelor, cei orientați către studiu au un comportament diametral opus față de cei orientați spre distracție. Dacă primii citesc mai mult și merg mai des la teatru, cei orientați spre distracție preferă să iasă cu prietenii în oraș sau să meargă la concerte. Cei orientați spre respectarea autorității par a fi cei mai inactivi (citesc mai puțin și ascultă muzică mai rar) când vine vorba de petrecerea timpului liber.

Petrecerea timpului liber în funcție de orientarea valorică

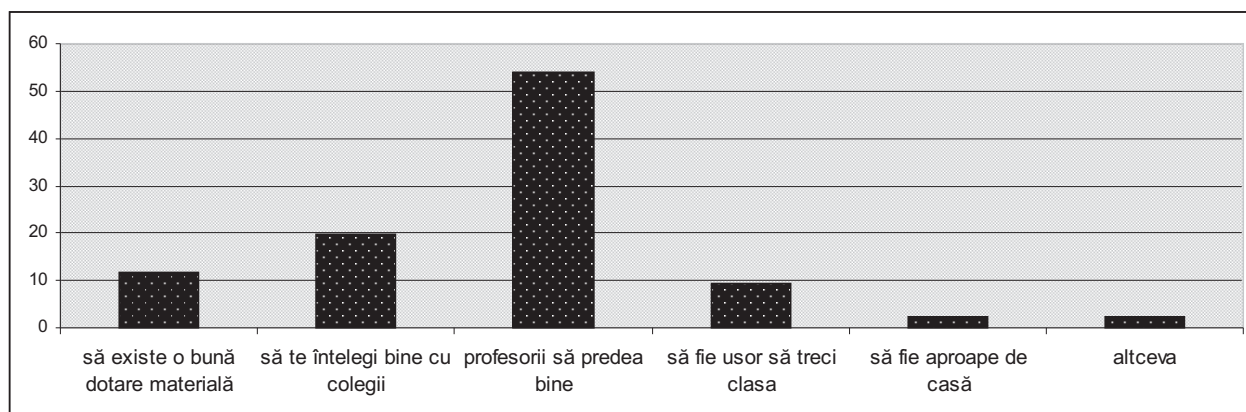
Notă: valorile de pe axa orizontală sunt coeficienți de corelație Pearson

Există mici diferențe pe licee în ceea ce privește orientarea valorică. Astfel, elevii din Tudor Vladimirescu și Grupul Școlar Harnaj au o mai puternică orientare spre distracție față de ceilalți, iar elevii din Pamfil Șeicaru sunt mai puternic înclinați spre respectarea autorității decât elevii din toate celelalte licee⁴.

Modul în care elevii se raportează la școală reiese și din importanța pe care ei o acordă diferitelor aspecte ale vieții liceale: aspectul acumulării de cunoștințe, aspectul relațiilor cu colegii sau aspectul confortului. Graficul de mai jos ne arată că pentru majoritatea elevilor, cel mai important este ca profesorii să predea bine (54%). Relațiile cu colegii ocupă al doilea loc ca importanță (20%), iar aspectele ce țin de confort (dotare materială, apropierea liceului de casă) sunt preferate de 15% din elevi.

⁴ Rezultate obținute în urma aplicării testelor t între licee pentru scorurile factoriale obținute la Q6

Cel mai important este ca în școala unde înveți:

Notă: valorile de pe axa verticală reprezintă procente din total

Cei care consideră că lucrul cel mai important este relația cu colegii sunt mai puțin orientați către studiu și mai mult către distracție decât cei pentru care cel mai important lucru este calitatea predării, după cum se vede și în tabel:

Orientare valorică vs importanța predării și a relației cu colegii

		Cel mai important	
		<i>Relația cu colegii</i>	<i>Profesorii să predea bine</i>
Orientare valorică	distracție	0,2	-0,2
	studiu	-0,1	0,1

Notă: cifrele din tabel sunt scorurile factoriale pentru orientarea spre studiu și orientarea spre distracție.

Cum media este 0, scorurile pozitive înseamnă că elevii din categoria corespunzătoare coloanei în care se află valoarea sunt mai puternic orientați către valoarea respectivă decât media, iar scorurile negative arată că elevii din categoria aleasă sunt mai puțin orientați către acea valoare.

Valorile elevilor reies și din modul în care aceștia descriu colegul ideal. Astfel, marea majoritate (79%) consideră că acesta ar trebui să îi sfătuiască atunci când au nevoie. Sinceritatea este de asemenea puternic apreciată (59% - „îți spune în față tot ce gândește”), precum și prietenia (57% - „îți este aproape și în afara școlii”). Toate aceste caracteristici intră în categoria colegului prieten. Altă categorie este cea a colegului „de gașcă”, în care elevul își poate pune baza că îi va da să copieze (32%) sau că îl va scuza când acesta este absent (39%). Ultima categorie, a colegului indiferent, este preferată de 16% din elevi, aceștia considerând că un coleg ideal „nu se bagă prea mult” în viața lor. Colegul ideal este la fel în toate liceele, neexistând diferențe semnificative între acestea, ceea ce înseamnă că această valoare are un caracter general.

Cei care văd colegul ideal ca fiindu-le prieten sunt mai puternic înclinați spre distracție (coeficient de corelație $r = 0,05$) și studiu ($r = 0,2$) și mai puțin spre respectarea autorității ($r = -0,2$), iar cei care preferă colegul „de gașcă” sunt mai degrabă înclinați spre distracție ($r = 0,3$) și mai puțin spre studiu și respectarea autorității ($r = -0,1$). Întrucât sunt mai puțin interesați de procesul educațional, aceștia preferă colegii care îi acoperă în fața profesorilor altor tipuri de colegi.

Nu în ultimul rând, valorile școlare ale elevilor depind și de tipurile de profesori pe care aceștia îi preferă. Mai mult decât orice, acesta este apropiat de elevi, înainte de a fi un bun pedagog sau un profesor hazliu. Din rezultate reies trei mari categorii:

1. **pedagogul desăvârșit** (pentru 68% dintre elevi, profesorul preferat este „apropiat de elevi” și 47% dintre elevi îl consideră „un bun pedagog”). Acesta este genul de profesor preferat de majoritatea elevilor, cu precădere de cei orientați către studiu ($r=0,1$).
2. **profesorul „de gașcă”** (este indulgent – 26%, hazliu – 44% și apropiat de elevi). El este preferat cu precădere de cei orientați către distracție ($r=0,15$).
3. **profesorul dur** (autoritar – 14% și exigent – 8%). Acesta, deși incomod pentru majoritatea, este preferat de o parte semnificativă a elevilor (aproape 20%).

Un procent destul de ridicat de elevi (16%) afirmă că nu au un profesor preferat. O posibilă explicație este lipsa de interes a acestora în chestiunile școlare. Ei sunt mai puțin orientați către studiu față de ceilalți ($r=0,12$) și sunt indiferenți față de profesori.

În ceea ce privește orele de curs, elevii aleg ca cele mai importante criterii care contează în desfășurarea lor apropierea profesorului de elevi (63%), calitatea expunerii (40%), simțul umorului dezvoltat la profesor (39%) și implicarea a cât mai mulți elevi din clasă (39%)

Cei mai puțini, doar 13%, consideră ca importantă existența și cunoașterea unor criterii de evaluare clare. Și aceasta în condițiile în care 58% dintre elevii respondenți recunosc că de cele mai multe ori nu cunosc criteriile după care profesorii îi evaluează, astfel încât să își autoaprecieze performanțele. Așa cum era de așteptat, cei care recunosc această problemă în liceul lor sunt în mai mare măsură din categoria celor orientați mai mult către distracție decât către studiu și respectarea autorității. În ceea ce privește situația pe licee, elevii din CE Viilor și din CTPT Airinei reclamă în cea mai mare măsură necunoașterea criteriilor după care se face evaluarea (68%, respectiv 66%). Situația cel mai puțin problematică

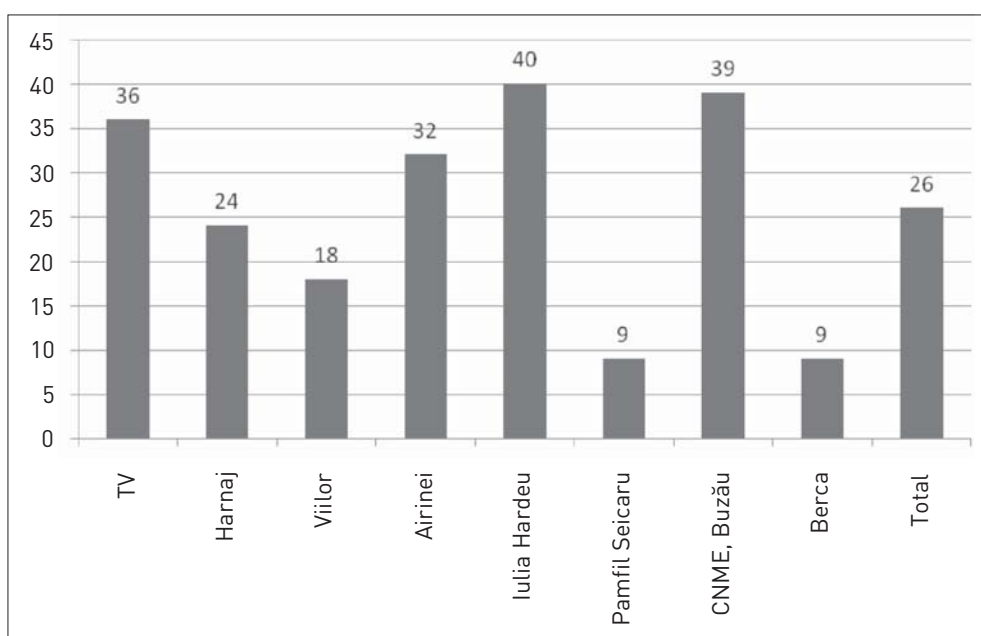
la Grupul Școlar din Berca, unde doar o treime din elevi recunosc această încălcare a dreptului la educație.

Meditațiile par a fi considerate o componentă firească a vieții școlare – doar 10% cred că acestea nu sunt un lucru normal, iar 18% afirmă că ele sunt necesare doar celor care nu știu să învețe. Cu toate acestea, ele sunt asociate mai degrabă cu pregătirea pentru examenul de bacalaureat și admiterea la facultate – cei mai mulți respondenți, 61%, afirmă despre meditații că sunt necesare doar în anii terminali.

Doar 21% dintre elevi afirmă că nu fac și nici nu vor face meditații, 27% fac meditații la una sau mai multe materii, iar restul de 52% consideră ca foarte probabil să facă meditații în viitor. Faptul că acestea sunt o practică generalizată reiese și din faptul că, cel puțin cu ajutorul datelor colectate, nu se poate contura un profil al elevului care face meditații – procentele nu diferă semnificativ dacă luăm în considerare diferitele orientări valorice ale elevilor.

Diferențe semnificative apar însă între licee. În graficul de mai jos se poate vedea ce procent din elevii fiecărui liceu recunosc că în prezent fac meditații la una sau mai multe materii

Procentele elevilor care fac meditații la una sau mai multe materii defalcat pe licee

Se observă că meditațiile sunt cel mai mult întâlnite în liceele - colegii naționale și cel mai puțin în cele două licee din mediul rural. Este susținută astfel ideea că acestea sunt de multe ori complementare unui învățământ performant, o altă explicație putând fi situația materială a părinților.

Un aspect important al funcției sistemului educativ este de a asigura, pe lângă transmiterea de cunoștințe și cultivarea aptitudinilor, și formarea morală și civică a elevilor, un rol în acest sens avându-l ora de dirigiență. Aici elevii ar trebui să beneficieze de consiliere, ar trebui abordate și dezbătute teme educative etc. Datele oferite de prezentul studiu sugerează însă că realitatea din liceele incluse în anchetă este alta, ora de dirigiență ocupând de multe ori un loc marginal în viața școlară a elevilor: peste jumătate dintre cei chestionați nu pot spune despre aceasta că se face cu o frecvență săptămânală (așa cum este prevăzut în planurile de învățământ). De asemenea, sunt frecvente cazurile de „deturnare” a acestei ore de la scopul ei, ea transformându-se într-un moment pentru rezolvarea problemelor administrative ale clasei („în general se motivează absențe” – 27%) sau într-un prilej pentru profesorul diriginte de a preda materia sa (14%).

Există și aspecte de încălcare a drepturilor elevilor semnalate de aceștia ca prezente în școlile lor (despre care respondenții afirmă că se întâmplă frecvent sau foarte des). Astfel, 29% dintre elevi spun că se întâmplă ca profesorii să îi țină în pauză pentru a termina lecția, încălcându-le astfel dreptul la odihnă și recreere. 29% cred că sunt profesori care favorizează nejustificat unii elevi. În ceea ce privește rolul profesorului de asistare activă a elevului în procesul de învățare, apar și aici disfuncționalități: 56% dintre respondenți nu pot spune despre profesori că se asigură că toți elevii au înțeles lecția, iar 26% dintre ei cred că profesorii nu au suficientă răbdare pentru a le asculta nelămuririle. Elevii semnalează și practici discriminatorii din partea dascălilor: 40% dintre respondenți spun că se întâmplă frecvent sau foarte des ca profesorii lor să facă distincția între „clase bune” și „clase proaste”.

Un alt caz de încălcare a dreptului la educație este reprezentat de pedepsele pe care unii profesori le dau elevilor atunci când nu sunt suficient de pregătiți la oră. În medie, unul din 7 elevi spune că i s-a întâmplat să fie pedepsit altfel decât prin scăderea notei (procentul este de doar 6% în Iulia Hasdeu și Grupul Școlar din Berca și de 19% în CE Viilor).

Interesant este însă de urmărit care sunt pedepsele pe care elevii spun că le-au primit: majoritatea indică primirea unei sarcini în plus față de restul clasei, cele mai multe fiind acțiuni repetitive, fără valoare educativă (să scrie o formulă de 100 de ori, să scrie de mai multe ori aceeași temă). Grave nu atât prin numărul, cât prin natura lor, sunt cele câteva situații în care elevii spun că au fost agresați fizic sau psihic (umiliți în fața clasei) pentru că nu au știut bine lecția. De asemenea, elevii reclamă situații care sunt contrare regulamentelor școlare: au fost puși să aducă materiale didactice, să facă diverse munci fizice pentru școală sau li s-au pus absențe.

Dreptul la opinie și participare

Un aspect important al vieții în mediul școlar se referă la măsura în care au loc intervenții din partea elevilor privind probleme care îi interesează. Partea de care ne vom ocupa în continuare cuprinde întrebări legate de gradul de percepere a libertății de exprimare privind problemele de interes pentru elevi cât și măsura în care ei participă la activitățile școlare și cele extrașcolare.

În ceea ce privește orientarea elevilor spre acele circumstanțe propice exprimării verbale pentru afirmarea opțiunilor personale, am identificat mai multe grupe de astfel de situații⁵, în funcție de nivelul de responsabilitate pe care exprimarea îl implică:

■ **Activități ce implică o responsabilitate redusă**, în general probleme informale sau administrative, limitate însă la nivelul clasei.

activitățile informale care implica elevii clasei tale	80%
stabilirea temei pentru ora de dirigentie	76%
administrarea banilor puși în comun în clasa pentru diverse cheltuieli	72%
împartirea responsabilităților în clasa	71%
în timpul orelor de curs în discutarea materiei predate	59%

■ **Activități ce implică o responsabilitate ridicată**, precum luarea unei poziții în fața unui profesor sau activități administrative extrapolate la nivelul întregii școli.

stabilirea/schimbarea dirigintelui clasei	44%
stabilirea modului în care profesorul face evaluarea	46%
schimbarea conducerii liceului	35%
schimbarea cadrelor didactice care predau la clasa	35%
sa îți spui unui profesor ce parere ai despre comportamentul/atitudinea lui	38%

Pe lângă identificarea interesului pentru anumite situații, un alt element hotărâtor pentru determinarea gradului de participare verbală al elevilor îl constituie perceperea de către aceștia a piedicilor exterioare în calea exprimării. Întrebați în care dintre situațiile de mai sus consideră că își pot exprima părerea liber, fără să se simtă constrânși, cei mai mulți (74%) au fost de acord că activitățile

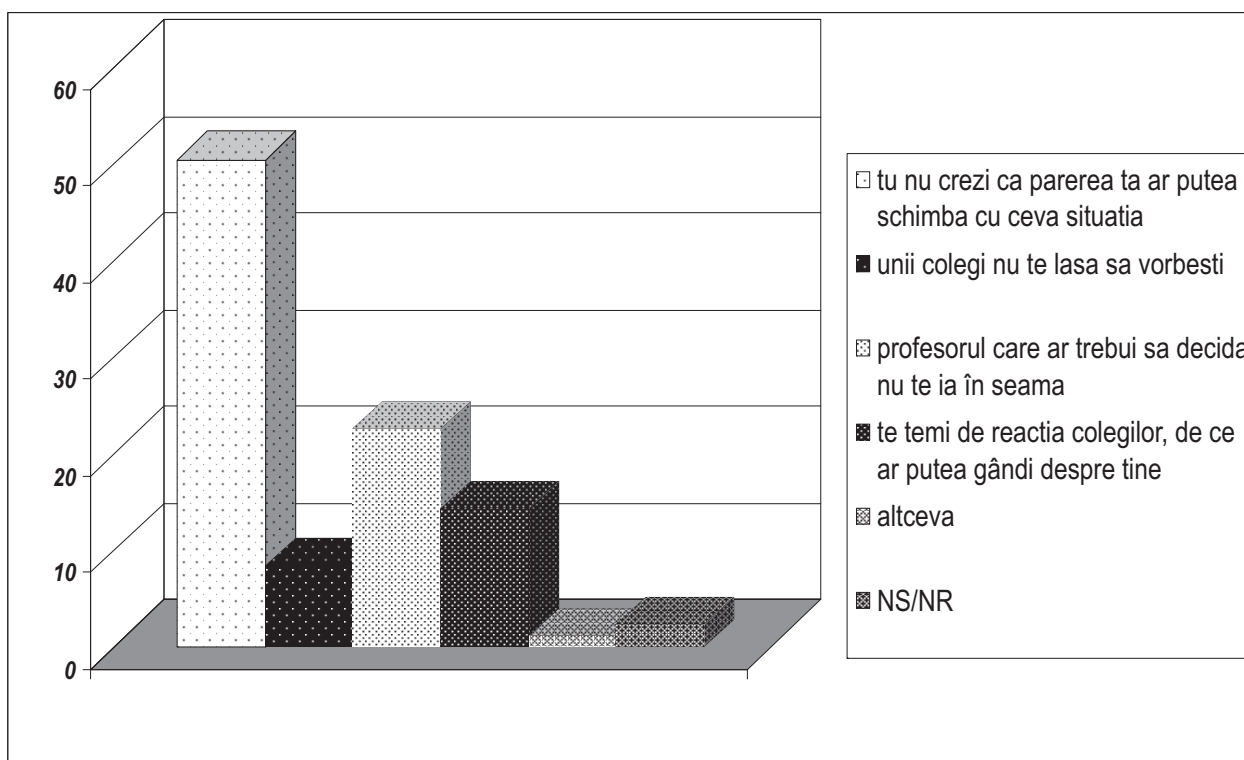
⁵Identificarea situațiilor s-a realizat pe baza unei analize factoriale, prin metoda componentelor principale și cu rotire varimax

informale care implică elevii clasei lor sunt cele mai puțin constrângătoare, urmate de administrarea banilor puși în comun pentru diverse cheltuieli (52%) și de stabilirea modului în care profesorul face evaluarea (50%).

Realizând o analiză pe licee, am observat că în CN Iulia Hasdeu și în CN Mihai Eminescu predomină ca interes în rândul elevilor activitățile cu responsabilitate ridicată, în timp ce în Grupul Școlar din Berca sunt mai accentuate cele cu nivel de responsabilitate redus.

De cealaltă parte a balanței se situează absența exprimării. Cel mai frecvent motiv invocat de elevi pentru a explica faptul că nu-și afirmă punctul de vedere a fost credința că părerea lor „nu ar putea schimba cu ceva situația” (51%). Explicația elevilor este un indicator al pasivității acestora și arată convingerea că dețin un rol destul de redus în schema deciziilor privind activitățile și acțiunile de interes pentru ei. În completarea acestei explicații poate veni și procentul de 23% din elevi care nu-și exprimă părerea pentru că sunt convinși că profesorul nu îi ia în seamă.

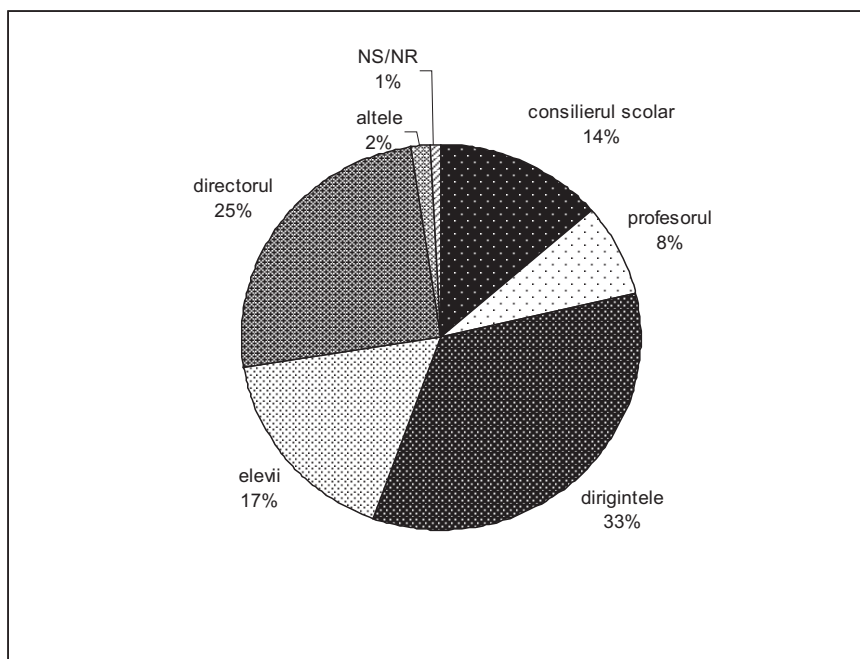
Motivele pentru care elevii nu-și exprimă opinia în mediul școlar

Notă: valorile de pe axa verticală reprezintă procente din total

Ca direct responsabili de îmbunătățirea nivelului de exprimarea a opiniei elevii îi indică pe diriginte (33%) și pe director (25%), însă, într-o măsură mai mică se consideră și ei responsabili (17%).

Persoana indicată ca responsabilă pentru neexprimarea opiniei în mediu școlar

Ca formă de participare a elevilor în mediul lor școlar am inclus atât cunoașterea detaliilor privind documente sau activități administrative precum Regulamentul de ordine interioară, alegerile privind reprezentanții elevilor și activitatea Consiliului Elevilor, cât și implicarea în activități de interes propriu precum olimpiade școlare, voluntariat sau activități artistice.

Activitatea din licee desfășurându-se pe baza unui Regulament de ordine interioară, am considerat ca fiind importantă măsura în care elevii au acces la acest document. Dintre cei chestionați, marea majoritate (peste 70% în fiecare liceu în parte) au declarat că l-au citit. Cel mai mare număr de răspunsuri negative la această întrebare a fost înregistrat în liceele Pamfil Șeicaru (23%) și CTPT Airinei (18%). Un nivel mai ridicat ca responsabilitate îl constituie participarea elevilor la redactarea acestui document prin eventuale consultări ale acestora. Dintre cei cărora li s-a citit Regulamentul, cei mai mulți au răspuns negativ la această întrebare (62,7%), însă segmentarea pe fiecare liceu a dus la rezultate diferite ca raport al răspunsurilor negative în Grupul Școlar din Berca, unde avem mai mulți elevi care au fost consultați pentru redactarea regulamentului (56,5%). De asemenea, și diferențele între celelalte licee sunt semnificative în privința răspunsurilor negative, cu toate că și aici, comparativ cu Grupul Școlar din Berca, se respectă ponderea mai mare a celor care nu au participat prin idei la redactarea regulamentului față de cei care au participat.

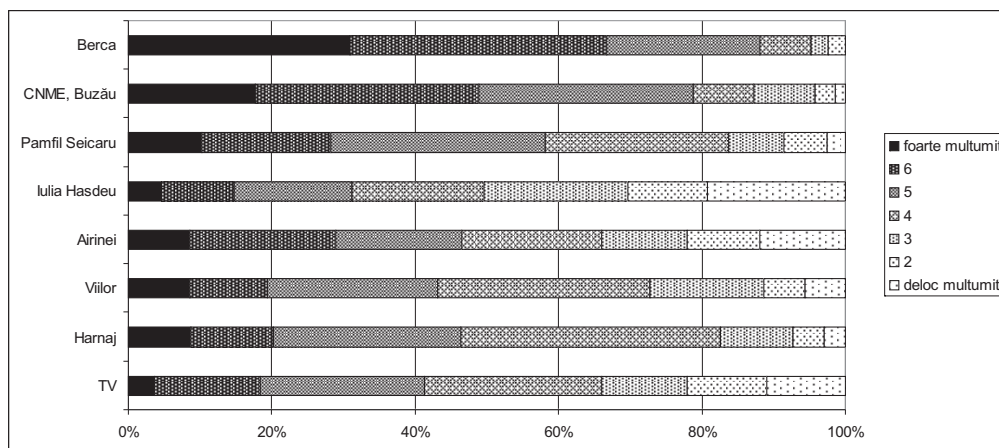
Consultarea elevilor la redactarea Regulamentului de ordine interioară

Ai fost consultat în redactarea acestui regulament ?	Procente răspunsuri negative
TV	76,3
Harnaj	58,4
Viilor	59,4
Airinei	57
Iulia Hasdeu	77,9
Pamfil Șeicaru	40,9
CNME	81,6
GȘ Berca	40,5

La nivelul clasei, cea mai des întâlnită formă de alegere a reprezentantului clasei („șeful clasei”) în toate liceele este aceea prin vot deschis (50%). Și celelalte rezultate sunt interesante: putem observa astfel că procentele celor care au răspuns „prin vot secret” (23%) și „prin numirea unei persoane de către diriginte” (21%) sunt destul de apropiate. Așadar coexistă o formă participativă de decizie (votul secret și votul deschis) cu una neparticipativă (numirea de către diriginte). Aceasta din urmă are cea mai mare pondere în Colegiul Economic Viilor (24%) și în CTPT Airinei (31%).

După cum am menționat, aprecierea funcționării în școli a Consiliului Elevilor poate constitui de asemenea o grilă de evaluare a gradului de participare a elevilor. Graficul următor prezintă mulțumirea elevilor față de activitatea acestui organism în fiecare liceu în parte. Putem observa că cei mai mulțumiți sunt elevii din Grupul Școlar din Berca, iar cei mai nemulțumiți cei din CN Iulia Hasdeu. Totuși, rezultatele per ansamblu se pot datora și unei slabe conștientizări din partea elevilor a activității acestui Consiliu.

Mulțumirea față de activitatea Consiliului Elevilor

Notă: valorile de pe axele orizontale reprezintă procente din totalul pe liceu

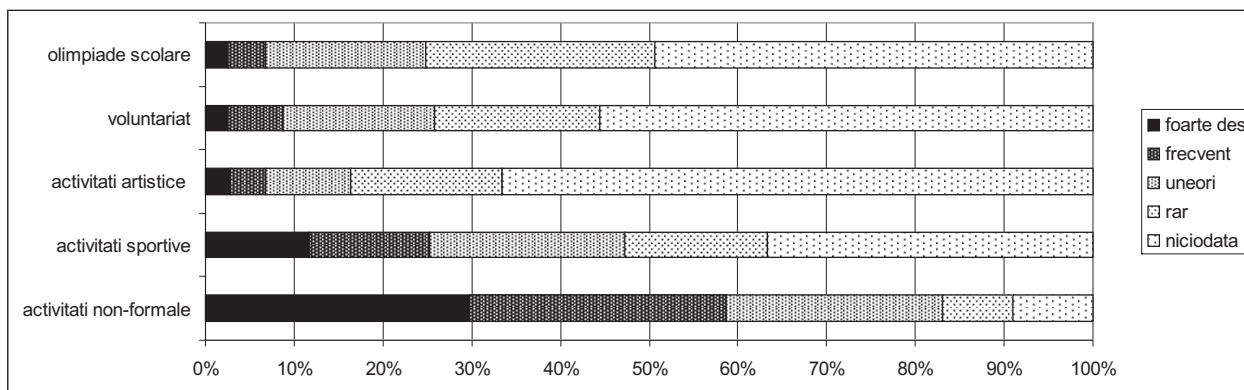
În toate liceele, mai puțin Grupul Școlar Harnaj și Iulia Hasdeu, cei mai mulți elevi au considerat că acest Consiliu al Elevilor le reprezintă interesele în mare măsură. În Iulia Hasdeu, 45% dintre cei care au răspuns consideră Consiliul Elevilor ca având mai degrabă un rol decorativ, față de 21% care îl văd ca reprezentând interesele elevilor. Diferența dintre aceste două categorii de răspunsuri este mult mai mică în Harnaj, unde avem 17,5% („are mai degrabă un rol decorativ”) și respectiv 19% („ne reprezintă interesele în mare măsură”). În număr considerabil sunt și cei care nu cunosc activitatea Consiliului: cele mai mari valori pe această variantă de răspuns se regăsesc în liceele Harnaj (35%) și Pamfil Șeicaru (30%). În orice caz, alarmant este faptul această variantă de răspuns are valori ridicate în toate liceele, lipsa cunoștințelor de acest fel putând constitui o formă de neimplicare

Pe de altă parte observăm că există o legătură semnificativă între imaginea pe care reprezentantul clasei o are în fața elevilor și felul în care ei apreciază activitatea Consiliului Elevilor: cei cu o imagine pozitivă („este un adevărat lider, ne reprezintă interesele”) sunt mai mulțumiți de activitatea Consiliului Elevilor (media mulțumirii este 5) decât cei care au o imagine negativă despre el („reprezintă mai degrabă profesorii decât elevii”, „își vede doar propriul interes”, „este doar cu numele, nu își face datoria” - media este 4). Acest detaliu poate constitui un element de analiză a datelor extrem de prețios, sugerând existența unui efect de halo ce poate apărea în afirmațiile elevilor, cu alte cuvinte poate fi problematică diferențierea cu precizie a numărului celor care apreciază obiectiv aspectele din jurul lor de cei care își extind neselectiv aprecierile pozitive sau negative.

Pe lângă aceste activități de ordin administrativ expuse anterior, există și o serie de activități de interes personal în care elevii se implică în mod normal. Am considerat relevante pentru această parte următoarele tipuri de activități: olimpiade școlare, voluntariat în anumite proiecte, activități sportive, activități artistice, activități non-formale între elevi. După cum era de așteptat, în activități precum ieșirile cu colegii și cele sportive elevii sunt cel mai des implicați. Cele mai puțin atractive din acest punct de vedere sunt olimpiadele școlare, voluntariatul și activitățile artistice. Explicația e constituită și de faptul că primele implică un angajament redus al elevilor și beneficii destul de mari, în timp ce ultimele implică fie efort intelectual crescut (olimpiade școlare), fie disponibilitate de timp (voluntariat), fie aptitudini speciale (activitățile artistice), costuri mari așadar, iar beneficiile apar în general după o perioadă mai mare de timp.

Implicarea prezentă a elevilor în următoarele activități

Notă: valorile de pe axele orizontale reprezintă procente din total

Pe lângă aceste motivații, un alt determinant al implicării e constituit de orientările valorice ale copiilor, surprinse în chestionar prin întrebarea Q6. Astfel, aici ne referim la orientarea către distracție/timp liber, orientarea către studiu/activități școlare și orientarea către respectarea regulilor/autorității din mediul școlar. Putem astfel alcătui un profil al implicării în funcție de valorile lor raportate la mediul școlar.

Rezultatele ne arată că cei orientați spre studiu și care citesc mai mult în timpul lor liber decât ceilalți sunt și cei care optează în număr mai mare pentru participarea la **olimpiade școlare**. În același timp, e mai probabil ca ei să fie văzuți de către colegii lor ca fiind reprezentanții elevilor în fața profesorilor, însă cel mai mult sunt asociați cu imaginea „tocilarului clasei”.

Un element neașteptat îl constituie faptul că cei care aleg **voluntariatul** sunt înclinați spre supunerea față de autoritate și spre studiu. Putem explica acest fapt fie prin faptul că profesorii sunt de multe ori cei care selectează voluntarii din rândurile elevilor mai buni ca pregătire școlară, fie că voluntariatul nu este în fond voluntariat, cu alte cuvinte că elevii nu refuză această activitate dacă nu și-o doresc tocmai pentru că sunt obedienți în fața profesorului. Profilul persoanei care face voluntariat este, prin prisma colegilor, următorul: elev care nu e timid sau retras, care e probabil să fie „vedeta clasei” și care îi reprezintă pe elevi în fața profesorilor, cu alte cuvinte este sociabil cu cei din jurul său și plin de inițiativă.

Activitățile sportive sunt preferate de cei orientați către distracție/timp liber, adică cei care aleg să vizioneze TV, să citească reviste mai degrabă decât cărți, să iasă în oraș cu prietenii sau la un concert. Însă, în același timp, aceștia sunt și cei care au o oarecare înclinație spre supunerea față de reguli. Aici nu putem interpreta prin prisma obediinței față de autoritatea școlară, explicația fiind alta: pentru practicarea adecvată a acestor activități sportive e necesară disciplina în cadrul lor. Ceilalți elevi îi privesc ca fiind persoane „de gașcă”, deloc timide și care au probleme cu disciplina impusă de profesori la clase.

Activitățile artistice nu urmează niciuna dintre orientările anterioare, explicația fiind în acest caz intuitivă: nu atât valorile elevilor față de mediul școlar determină sau influențează opțiunea spre acestea cât existența aptitudinilor personale.

Nu în ultimul rând, pentru activitățile non-formale optează în mai mare măsură cei ce preferă distracția și cei mai puțin înclinați spre studiu.

Pentru o analiză mai profundă, am verificat disponibilitatea pentru implicare pe viitor a elevilor, pe fiecare dintre activitățile prezentate. Comparațiile dintre licee vor ilustra care dintre activități sunt preferate, în ce își doresc elevii să investească timp și în ce nu își doresc să o facă. În general, pe toate tipurile de activități și în toate liceele sunt mai mulți elevi care nu doresc ca pe viitor să-și modifice comportamentul prezent (aproximativ 50%). Cei care doresc totuși să activeze mai mult pe viitor se orientează spre activitățile sportive (43%) în special și cel mai puțin spre activități non-formale (37%).

Cele mai semnificative sunt însă rezultatele diferențiate pe licee. Astfel, elevii din CN Iulia Hasdeu își doresc să participe la activități artistice pe viitor mai mult decât elevii din celelalte licee (58,4%). Pentru participarea viitoare la olimpiade școlare avem pe de o parte o dorință foarte scăzută la elevii din Pamfil Șeicaru (24,6 %), iar pe de altă parte una foarte ridicată la cei din Grupul Școlar din Berca (64,6 %). În ceea ce privește voluntariatul, Pamfil Șeicaru se menține pe aceeași poziție și aici, doar 20% dintre elevi doresc să facă

asta pe viitor, comparativ cu celelalte licee, în special cu CN Mihai Eminescu și cu Grupul Școlar din Berca, care au cel mai mare număr de elevi interesați de această activitate (57%).

Elevi care doresc să se implice pe viitor (%)⁶

Activități	TV	Harnaj	Viilor	Airinei	Iulia Hasdeu	Pamfil Șeicaru	CNME, Buzău	Berca
<i>olimpiade școlare</i>	42,75	38,94	42,23	34,86	45,71	24,61	46,98	64,57
<i>voluntariat</i>	41,43	34,51	43,63	43,75	49,71	20,31	57,14	57,14
<i>activități artistice</i>	43,57	35,40	42,86	35,71	58,38	17,28	46,26	51,18
<i>activități sportive</i>	42,45	36,61	51,72	43,18	51,43	27,98	48,30	53,17
<i>activități non-formale</i>	43,26	45,95	40,00	38,64	41,04	24,08	34,69	60,32

Exemplu de citire: 42,75% dintre elevii din liceul Tudor Vladimirescu doresc să se implice pe viitor la olimpiade școlare

Dreptul la non-discriminare

În privința acestui aspect chestionarul conține un set de patru întrebări menite să surprindă direcții precum: toleranța față de anumite situații posibile în mediul școlar, felul în care este percepută discriminarea în liceu (climatul discriminării) și măsura în care discriminarea ca proces îi afectează pe elevi.

La întrebarea „Cu care din următoarele situații ești de acord să se întâmple în liceul tău?” aproape o treime din totalul de 1309 de respondenți au fost de acord ca orele de religie să fie predate de profesori creștin ortodocși, chiar dacă sunt și elevi de altă religie. Restul afirmațiilor au fost mult mai puțin aprobate (sub 15%), semn că toleranța este destul de ridicată. 35% dintre cei chestionați nu au fost de acord cu niciuna dintre afirmațiile prezentate mai jos. Cu două excepții (varianta 3 și varianta 6 de la întrebarea D1) afirmațiile surprind situații de discriminare, diferența dintre ele constând, zicem noi, în gravitatea percepută și în intensitatea dezbaterii publice.

⁶Diferențele sunt semnificative doar pentru procentele evidențiate. S-au realizat teste de semnificație pentru eșantioane independente

D1. Cu care din următoarele situații ești de acord să se întâmple în liceul tău?

<i>orele de religie să fie predate de profesori creștin ortodocși, chiar dacă sunt și elevi de altă religie</i>	32%
<i>colegii care sunt mai săraci să fie primiți cu greu în grupurile celor care au o situație materială mai bună</i>	4%
<i>unui copil bolnav de SIDA să nu i se permită accesul în liceu</i>	11%
<i>profesorii să lucreze mai mult cu colegii care sunt mai mereu bine pregătiți</i>	10%
<i>unor colegi să li se dea porecle care țin de trăsături fizice ale lor, deși asta nu le face plăcere</i>	4%
<i>nici una dintre acestea</i>	35%

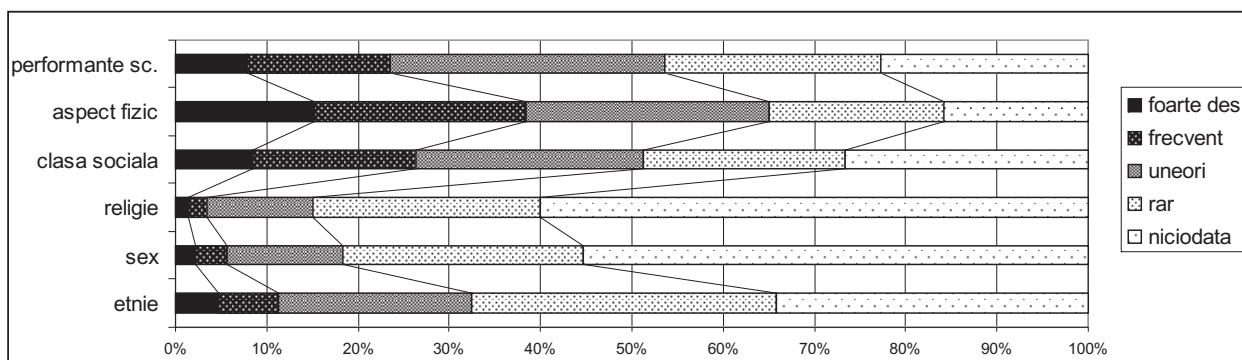
În variantele prezentate la întrebarea anterioară avem o situație de discriminare pozitivă, o practică actuală în sistemul de învățământ și anume – „unii romi să fie admiși la liceu pe locuri rezervate lor”. Nici această variantă nu a fost acceptată de elevi, un procent de doar 26% dintre ei fiind de acord cu ea.

Bazându-ne pe aceste rezultate, am construit un indice al toleranței în școli care ia valori între 0 (toleranță scăzută) și 1 (toleranță maximă). Am observat că acest indice ia aceeași valoare (în jur de 0,85) indiferent de liceu, micile diferențe obținute între licee nefiind semnificative statistic. Acest fapt arată că politicile școlilor în ceea ce privește discriminarea nu influențează decisiv nivelul toleranței liceenilor. Așadar, alți factori ai socializării (familia, prietenii) ar putea fi mai importanți pentru transmiterea acestei valori.

Un mod indirect prin care educația ar putea influența toleranța elevilor este prin nivelul de educație al părinților acestora. Această ipoteză este însă infirmată de rezultatele analizei. Nu există diferențe semnificative între gradul de toleranță al elevilor cu părinți absolvenți de liceu sau facultate și al celor cu părinți cu o educație mai redusă.

Percepția elevilor asupra discriminării în licee ne arată că cele mai frecvente criterii pe baza cărora se discriminează în mediul școlar sunt aspectul fizic (primul loc), performanțele școlare și clasa socială. Cu toate acestea, intensitatea discriminării nu este percepută ca fiind ridicată, majoritatea considerând că doar uneori se întâmplă acte de discriminare. Discriminarea în funcție de sex și orientare religioasă este aproape inexistentă în percepția lor, ei apreciind că acest tip de discriminări nu se întâmplă niciodată, sau dacă se întâmplă atunci ele apar foarte rar.

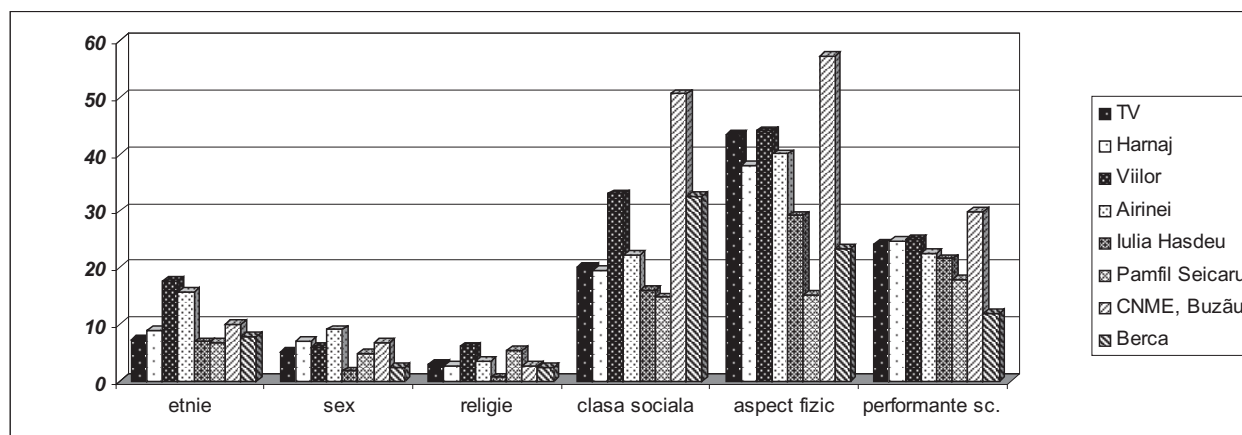
D2. Cât de des se întâmplă să fie discriminați elevi din liceul tău?

Notă: valorile de pe axele orizontale reprezintă procente din total

Analizând percepția asupra discriminării pe licee, observăm diferențe semnificative între ele, în funcție de tipul discriminării. Astfel, elevii din CE Viilor și CTPT Airinei din București percep o mai mare discriminare după etnie decât ceilalți. Colegiul Național Mihai Eminescu din Buzău înregistrează cele mai mari valori ale discriminării percepute la clasă socială, aspect fizic și performanțe școlare. În Pamfil Șeicaru liceenii simt cel mai puțin fenomenul discriminării. Aceste diferențe nu pot însă reflecta nivelurile reale ale discriminării întrucât fiecare individ are propria definiție pentru ceea ce este și ceea ce nu este un act discriminatoriu.

D2. Cât de des se întâmplă să fie discriminați elevi din liceul tău?

Notă: valorile de pe axa verticală reprezintă procente des și foarte des din total

Pentru a urmări relația dintre toleranță și climatul discriminării am testat următoarea ipoteză: **“Persoanele cu un nivel scăzut de toleranță nu percep o discriminare ridicată în mediul școlar”**. Rezultatele testării infirmă această ipoteză. Elevii percep actele din jurul lor ca fiind discriminatorii sau nu indiferent de nivelul lor de toleranță.

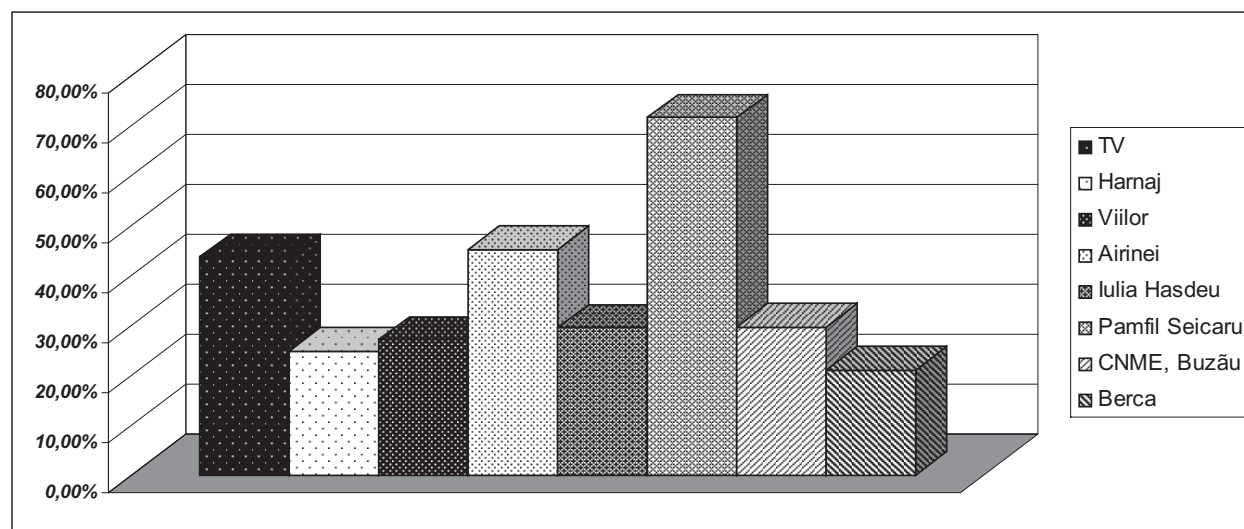
O altă legătură se stabilește între felul în care elevii văd discriminarea și măsura în care ei consideră că se pot exprima liber. Astfel, cei care au răspuns negativ la întrebarea “Crezi că în liceul tau îți exprimi parerea în situațiile care te privesc atât cât ar trebui?” percep un nivel mai ridicat al discriminării în liceu.

Întrucât dreptul la non-discriminare se îmbină cu dreptul la libera exprimare a opiniilor. Încălcarea unui drept duce astfel la percepția unei ostilități difuze care se exprimă și în celelalte drepturi.

În ceea ce privește modul în care discriminarea îi afectează pe elevi, o parte semnificativă a acestora consideră că sunt discriminați pe cel puțin unul din criteriile de mai sus, în special aspectul fizic, performanțele școlare și etnia. Elevii par într-adevăr a percepe modurile în care se realizează discriminarea însă subestimează intensitatea acesteia. Deși actele discriminatorii sunt percepute ca fiind rare, 38% dintre elevi consideră că au fost victimele unor asemenea acte. Aceștia percep totuși un nivel ușor mai ridicat al discriminării în liceu⁷, însă nu unul alarmant.

Procentul ridicat de 38% se datorează și diferențelor dintre licee. Majoritatea acestora au valori sub 25%. Trei dintre ele au însă valori de peste 40%, cu un maxim de 71% la Pamfil Șeicaru. Paradoxal, în liceul unde discriminarea este percepută ca fiind cea mai mică, cei mai mulți elevi consideră că au fost discriminați. Aceasta s-ar putea explica prin importanța scăzută pe care o acordă elevii actelor discriminatorii. De cealaltă parte, în Grupul Școlar din Berca, deși marea majoritate nu au fost discriminați, acest fenomen este conștientizat mai puternic.

D3. Ți se întâmplă să te simți discriminat?

Notă: valorile de pe axa verticală reprezintă procentul celor care au răspuns „da” din total

⁷Percepția nivelului de discriminare corelează pozitiv cu faptul de a fi victimă a discriminării (corelație Bravais-Pearson, $r=0,155$)

În tabelul de mai jos putem observa în detaliu proporția celor care se simt discriminați pe categorii. Astfel, etnia apare ca un criteriu mai puternic de discriminare în liceul Tudor Vladimirescu, aspectul fizic primează ca motiv în CTPT Airinei și GȘ Pamfil Șeicaru.

D3. Ți se întâmplă să te simți discriminat? – procentul celor care au răspuns „da”

	TV	Harnaj	Viilor	Airinei	Iulia Hasdeu	Pamfil Șeicaru	CNME, Buzău	Berca
etnie	15%	1%	6%	7%	11%	11%	2%	9%
sex	4%	1%	5%	7%	3%	5%	3%	5%
religie	6%	1%	4%	3%	1%	3%	1%	1%
clasa socială	12%	5%	6%	8%	8%	16%	11%	1%
aspect fizic	13%	11%	10%	22%	9%	39%	10%	8%
performanțe sc.	13%	12%	11%	12%	7%	16%	7%	5%

Exemplu de citire: 15% dintre elevii din liceul Tudor Vladimirescu se simt discriminați pe criteriul etniei.

În continuare, am construit un profil al elevului discriminat, pentru a afla ce anume îl diferențiază pe acesta de un elev obișnuit. Am urmărit următoarele dimensiuni:

- **factori de personalitate:** stima de sine, locul controlului
- **context individual:** performanțe școlare, condiție materială, relația cu părinții
- **orientări valorice și interese:** înclinările spre învățătură, distracție și autoritate, nivelul de toleranță, interesul în chestiunile de responsabilitate mare și mică.
- **stil de viață:** participarea la activități extrașcolare, modul de petrecere al timpului liber
- **percepții și opinii despre mediul școlar:** satisfacția cu liceul în general, satisfacția cu relația cu colegii, estimarea poziției lui în clasă, aprecierea naturii colectivului clasei
- **încălcarea altor drepturi:** dreptul la opinie și participare, dreptul la educație

Am pornit de la ipoteza că un elev discriminat va fi marginalizat în școală; el ar avea o stimă de sine scăzută, un stil de viață mai puțin activ, o mai slabă participare socială, o poziție izolată în clasă, o relație mai proastă cu colegii, dar și cu părinții, un interes mai scăzut în chestiunile care țin de liceu.

Rezultatele confirmă parțial această ipoteză, aducând lămuriri suplimentare. Posibilitatea ca un elev să se simtă discriminat crește dacă acesta are o stimă de sine mai joasă, un interes mai mare în problemele de responsabilitate mică și mai mic în problemele de responsabilitate mare în ceea ce privește liceul și o înclinație mai pronunțată spre respectarea autorității. Această orientare valorică poate explica discriminarea, întrucât putem presupune că

persoanele afectate de acest fenomen protestează mai puțin, supunându-se astfel celui care discriminează. Ca stil de viață, nu se poate spune despre acesta că participă mai rar la activități extrașcolare. Totuși, o persoană discriminată iese mai rar cu prietenii în oraș. De asemenea, relațiile cu părinții sunt mai tensionate în cazul acesteia. În concluzie, discriminarea se traduce prin izolare, supunere și posibil autoînvinuire (loc al controlului intern).

Caracteristicile persoanelor discriminate în comparație cu ceilalți

	Nu se simte discriminat	Se simte discriminat
stima de sine ($0=\text{scăzută}$, $1=\text{ridicată}$)	0,70	0,64
locul controlului ($0=\text{extern}$, $1=\text{intern}$)	0,44	0,46
înclinație spre respectarea autorității ($0=\text{mijlocul}$)	-0,08	0,14
interes în chestiuni de responsabilitate mare ($0=\text{mijlocul}$)	0,06	-0,10
interes în chestiuni de responsabilitate mică ($0=\text{mijlocul}$)	-0,02	0,03
% ieșit cu prietenii în oraș cel puțin săptămânal	77,8%	72,3%
% autocenzură frecventă	9,3%	14,5%
% nesatisfăcut cu școala	21,7%	32,7%
% se consultă cu familia	45,6%	36,1%
% certuri dese cu familia	11,5%	16,7%

Exemplu de citire: 77,8% dintre elevii care nu se simt discriminați ies cu prietenii în oraș cel puțin săptămânal, față de 72,3% din rândul celor care se simt discriminați.

De asemenea, am realizat profiluri pentru principalele tipuri de discriminare care se întâmplă în licee. Cei discriminați pentru condiția lor materială păstrează caracteristicile de mai sus cu excepția celor psihologice. Astfel, ei nu au o stimă de sine mai scăzută și nici o înclinare spre respectarea autorității. Cei discriminați după criteriul performanțelor școlare fac mai mult sport și au o activitate socială mai bogată decât ceilalți, dar se duc mai puțin la bibliotecă.

Liceenii se consideră ei înșiși responsabili pentru actele de discriminare, 34,5% dintre aceștia afirmând că și ei au discriminat. Din nou aspectul fizic apare ca principal criteriu, iar apartenența etnică al doilea. Toleranța scăzută este un factor care influențează apariția actelor discriminatorii, astfel că cei care au ales mai multe afirmații la întrebarea D1 au o șansă mai mare de a comite asemenea acte.

Situația discriminării pe criterii

	etnie	sex	religie	clasă socială	aspect fizic	performanțe școlare
Se simt discriminați	9.1%	4.9%	2.8%	8.2%	13.8%	11.8%
Discriminează	13.5%	3.4%	3.4%	4.1%	16.5%	12.1%

Exemplu de citire: 9,1% dintre respondenți se simt discriminați pe criteriul etniei, iar 13,5% recunosc că discriminează pe acest criteriu

În final, am construit un model explicativ⁸ al satisfacției elevilor cu școala la care învață, model în care am inclus și nerespectarea drepturilor pentru a vedea în ce măsură aceasta are un efect negativ asupra stării lor de satisfacție. Modelul are următoarele dimensiuni:

- A. Pregătirea pe care o oferă liceul pentru examenul de bacalaureat, admiterea la facultate și practicarea unei meserii
- B. Satisfacția cu diferite aspecte ale vieții școlare: dotările materiale, relația cu colegii, șeful clasei și dirigintele
- C. Îngrădirea unor drepturi – dacă își exprimă liber opinia, dacă este discriminat, dacă a fost pedepsit de profesori
- D. Variabile de personalitate (stima de sine și locul controlului) – pentru ca acestea să nu influențeze celelalte variabile

Tabel de regresie pentru explicarea satisfacției elevilor cu școala

Model	B	coeficienți nestandardizați		coeficienți standardizați	t	niv de semnificație obs.
		B	Std. Error	beta		
	(Constant)	1,81	0,23		8,03	0,00
PREG	examenul de bacalaureat	0,23	0,04	0,23	6,35	0,00
	admiterea la facultate	0,10	0,03	0,13	3,33	0,00
	practicarea unei meserii	0,06	0,02	0,09	3,44	0,00
SATISF	dotarile materiale	0,12	0,02	0,15	5,66	0,00
	relatia cu colegii	0,06	0,03	0,06	2,31	0,02
	dirigintele	0,08	0,03	0,07	2,50	0,01
	seful clasei	0,06	0,03	0,06	2,30	0,02
DREPT	exprimarea libera a opiniei	0,00	0,07	0,00	0,02	0,98
	este discriminat	-0,21	0,07	-0,08	-3,00	0,00
	a fost pedepsit de profesori	0,03	0,10	0,01	0,26	0,80
PERS	stima de sine	0,22	0,19	0,03	1,17	0,24
	locul controlului intern	-0,05	0,14	-0,01	-0,33	0,74

Var. Dependentă: satisfactia cu scoala (1=deloc mulțumit; 7=foarte mulțumit); $r^2=0.258$

Notă: coeficienții beta scriși cu litere aldine sunt semnificativi statistic la un nivel de semnificație de 5%.

Din tabelul de regresie reiese că atât percepția asupra pregătirii pe care școala o oferă, cât și satisfacția cu diferitele aspecte ale vieții școlare influențează satisfacția cu școala. Cel mai puternic predictor ($\beta=0,23$) este pregătirea pe care liceul o oferă pentru examenul de bacalaureat. Cu cât elevul percepe că această pregătire este mai ridicată, cu atât el este mai satisfăcut cu liceul unde învață. Similar, percepția unei bune pregătiri oferite de liceu pentru admiterea la facultate influențează pozitiv

⁸Utilizând regresia liniară multiplă

($\beta=0,13$) mulțumirea față de acesta. Satisfacția cu dotările materiale pare un aspect destul de important ($\beta=0,15$) în determinarea satisfacției generale cu școala unde învață. Satisfacția cu dirigintele, șeful clasei și relația cu colegii influențează într-o mai mică măsură mulțumirea generală.

În ceea ce privește nerespectarea drepturilor, acestea nu au un rol puternic în explicarea satisfacției. Neexprimarea liberă a opiniei și pedepsele primite de la profesori nu o influențează semnificativ. Totuși, elevii care se consideră discriminați sunt semnificativ mai puțin satisfăcuți cu viața decât ceilalți. Așadar, din punctul de vedere al drepturilor copilului, discriminarea pare a fi cea mai mare cauză a insatisfacției cu școala. În ansamblu, o bună pregătire oferită de liceu pentru examenul de bacalaureat și admiterea la facultate, o bună dotare materială și un mediu non-discriminant sunt condițiile principale pentru o satisfacție sporită a elevului.

Concluzii și recomandări

Această secțiune cuprinde o mai accentuată subliniere a aspectelor problematice în cele opt licee, aspecte rezultate din datele cercetării, cât și sugestia utilizării pe viitor a acestor date.

În ceea ce privește asigurarea dreptului la educație, datele analizate în prezentul raport arată că în școlile investigate încă mai persistă anumite disfuncționalități, încălcări ale acestui drept, mergând de la nerespectarea recreațiilor, slaba implicare a dascălilor la ore, până la pedepse pe care aceștia le dau elevilor care nu răspund cerințelor lor. Acestea pot fi privite ca fiind mai puțin grave, asimilate de multe ori unei cutume existente, fiind poate marginale în preocupările responsabililor din învățământ de a asigura un proces educativ de calitate. Nu sunt însă mai puțin grave, mai ales considerând rolul școlii de a-i forma pe elevi ca cetățeni activi, în spiritul respectării drepturilor omului, importante în acest sens fiind exemplele pe care sistemul le oferă beneficiarilor lui ca modele de urmat, acestea contribuind de multe ori la conservarea unor practici negative

Vorbind despre formarea ca cetățeni a elevilor, un loc important îl ocupă ora de dirigentie, care, așa cum arată datele, nu își îndeplinește, în prezent rolul educativ, sau o face într-o mică măsură. Ar trebui întreprinse măsuri pentru ca această oră să ajungă să își îndeplinească funcția ei educativă, dar și în sensul organizării unor campanii de informare, conștientizare a elevilor cu drepturile lor.

Un alt aspect important este cel al meditațiilor. Așa cum am văzut, acestea

sunt o practică generalizată, fiind asociate mai ales cu anii terminali și admiterea la facultate. Prezența lor mai ales la licee ai căror elevi se remarcă prin rezultatele lor școlare, indică faptul că ele nu acoperă neapărat curențe, eventual izolate, particulare, ale sistemului educativ, ci mai degrabă îl completează pe acesta ca o condiție sine qua non a unei educații de calitate, arătând și o slabă încredere în capacitatea sistemului de a oferi o educație completă. Rolul meditațiilor ar putea fi redus prin asumarea activă de către școală a unor programe de pregătire a elevilor pentru examenul de bacalaureat și admiterea la facultate.

După cum am văzut, la partea de opinie și participare, exprimarea verbală a elevilor este marcată mai degrabă de pasivitate, fie din indiferență față de problemele mediului școlar, fie din convingerea fermă că părerile lor nu contează. Ambele motivații ridică semne de întrebare în privința capacității mediilor respective și în special a celor responsabili de interacțiunile cu elevii de a stimula interesul lor. Un semn în plus al necesității intervenției cadrelor didactice în acest sens este faptul că persoanele cel mai mult indicate ca fiind responsabile de lipsa inițiativei elevilor sunt dirigintele și directorul, cu alte cuvinte cadre didactice cu putere de decizie ridicată.

O formă de stimulare a participării elevilor poate constitui și creșterea implicării lor decizionale pe segmente cu impact direct asupra interacțiunilor dintre ei, cum ar fi alegerea reprezentantului clasei, unde se recomandă reducerea situațiilor în care decizia e luată de profesor.

Ca modalități adiacente de responsabilizare pot fi menționate încercările de a le aduce la cunoștință într-o mai mare măsură atât dispozițiile Regulamentului de ordine interioară, cât și existența, rolul și activitatea Consiliului Elevilor în propriul liceu, dar și a altor instituții cum ar fi Avocatul elevului.

Implicarea în diverse activități poate fi reglementată pozitiv astfel: voluntariatul ar putea fi stimulat pentru o pregătire auxiliară a copiilor, complementar cu cea teoretică. De asemenea, cadrele didactice pot extinde voluntariatul în rândul elevilor și prin includerea altor criterii de selecție decât performanțele școlare sau obediența față de inițiativele profesorilor.

Nerespectarea dreptului la non-discriminare este o situație întâlnită în toate liceele, ceea ce ne sugerează existența unei probleme recurente în mediul liceal din România. Elevii par a cunoaște semnificația termenului de „discriminare”, nu însă și gravitatea lui. Aceasta ar putea avea două efecte: lipsa lor de reacție față de actele de discriminare care se petrec în jurul lor și chiar tentația de a comite acte discriminatorii.

Astfel, elevii care asistă la aceste acte vor fi mai puțin motivați să le reclame la conducerea liceului, ele perpetuându-se. Mecanismul „spiralei tăcerii” pare a funcționa aici: elevii, fără a fi de acord cu discriminarea, preferă să nu protesteze

pentru că și colegii lor fac același lucru, fiindu-le frică de posibile sancțiuni (în cazul în care profesorii comit actele discriminatorii) sau chiar de reacția colegilor care i-ar putea exclude din grup în cazul dezvăluirii autorilor acestor acte (în cazul în care aceștia sunt elevi). Credița că discriminarea este „normală” contribuie de asemenea la indiferența față de aceste acte. De aceea, considerăm că este necesară încurajarea elevilor de către cadrele didactice să spună când se simt discriminați (chiar dacă este vorba de un profesor care o face) la orele de dirigiență sau prin campanii de informare cu privire la acest drept.

În al doilea rând, neînțelegerea și neinteriorizarea dreptului la non-discriminare îi poate determina pe elevi să comită la rândul lor acte discriminatorii. Un procent îngrijorător de elevi au declarat că au făcut acest lucru. Scăderea acestui procent se poate realiza doar prin plasarea „discriminării” în percepția elevilor în afara „normalului”. Așadar, campaniile de informare ar putea conține și informații cu privire la efectele discriminării asupra celor care o suferă, așa cum reies și din acest studiu: izolare, scăderea stimei de sine și a mulțumirii cu viața.

Study on Observing Children Rights in Schools

As a component of the “Student 's Ombudsman” project, this study wants to make a diagnosis of the degree in which civil children rights are observed in the eight pilot school units involved into the project. The need for this research is founded on that objectives of the Student's Ombudsman that suppose the development of viable instruments for getting knowledge on cases of children rights violation in schools.

We also want to reveal the differences between the schools' ethoses in the surveyed school units and the way in which this constitute opportunities, or, on the contrary, obstacles for observing children rights. Focusing only on civil rights is motivated by our will to study them thoroughly, according to the general objectives of the Student's Ombudsman project. Ignoring the other rights (such as the right to protection against any form of violence) is also founded on the existence of many other studies on these topics, so that we decided to have a new and different approach, one that can be complementary with the previous mentioned studies. We can speak, in our opinion, about more “subtle” rights, the violation of which can be easily taken as normal, but which isn't for this reason less serious.

The objectives of the research are the following:

- to make a diagnosis of the observation of children rights in the 8 high-schools and in each of them taken individually
- providing explanation for the concrete cases of observation/violation of children rights, cases revealed by the study
- grounding the future action undertaken within the project, both by teachers and students.

As we mentioned, the study focuses on civil rights as follows: the right to opinion and participation, the right to education and information, the right to free association and the right to non-discrimination. The right to a proper education is approached on issues like students' position towards the educational system, their values related with the educative process, cases of this right violation, but also issues very much debated such as private coaching. The right to opinion and participation is analyzed on issues such as the student's opinions on their school, their degree of satisfaction with the teachers, with the logistics and the education offered by the school, their intervention in the situation they are interested in, the

Council of Students, their involvement in different activities in school. The right to non-discrimination focuses on identifying the way some exclusion situations are perceived by students and also identifying the perceived rate of discrimination on different criteria (ethnicity, gender, religion, social class, school results). The methodology of the study is represented by a questionnaire based survey, in which have been involved around 1300 respondents that have been chosen with a probabilistic method, stratifying the sample by the variables school unit and year of study. There haven't been included 9th grade students, as we considered that their opinions on the school they learn in are not yet developed.

Conclusions

As far as ensuring the right to education is concerned, the data analyzed in this report show that some disfunctionalities, violations of this right still persist in the investigated schools, going from skipping the breaks, the poor involvement of the teachers at classes to punishments they apply to students that don't answer their demands. These might be seen as less severe, being often assimilated to an existing common law and maybe seen as marginal in those responsible's concerns to ensure a quality educative system. Nevertheless they are not less severe, especially considering school's role to educate students as active citizens, important in this aspect being the examples the system offers to its beneficiaries as row models, these often contributing to preserving some negative practices.

Speaking about preparing students for being citizens, an important role is that of the counseling class, that, as the data shows, fails at the moment to fulfill its educative role, or at least does this to a little extent. Action should be taken in order for this class to fulfill its educative function, but also for organizing informative and awareness campaigns on children rights.

Another important aspect is that of the private couching classes. As we've seen, these are rather generalized, being mostly associated with the last years of study and faculty admission. The fact that they are present especially in high-schools which's students are acknowledged for their good school achievements, indicate that they don't necessarily cover particular deficiencies of the educative system, but rather complement it as a sine qua non condition for a quality education, also showing a low confidence in the system's capacity to offer acomplete education. The role of the private couching classes could be reduced if the schools have actively assumed programs to couch students for the final exams and faculty admission.

As we've seen in the part on opinion and participation, when speaking about their involvement by expressing their opinion, students are rather passive or uninterested by what happens in school, some of them being convinced that their opinions don't matter in a significant manner. Both motivations are putting a question mark over school's and especially teachers' capacity to stimulate students' interest. In addition, the need of intervention from the teachers is pointed out by the fact that students indicate as most responsible for their lack of initiative the school manager and the main teacher.

A way to stimulate students' participation can be represented by the raise of their involvement in decision making when it comes to issues directly related with the interaction between them, such as electing the class representative; we recommend for these cases to limit the situations in which the decision is taken by the teacher.

Students can be further made responsible by popularizing among them the Internal Regulations of the school and the existence and role of the Council of Students and other institutions such as the Student's Ombudsman.

The involvement into different activities can be stimulated by including volunteering in an auxiliary education of children, complementary to the theoretical one. More children can benefit from this if the teachers understand to use for selection other criteria than school results and the obedience for their decisions.

The violation of the right to non-discrimination is pointed out by this study as following quite the same pattern in all investigated high-schools, which might suggest a general problem of the Romanian schools. Students seem to be aware with the meaning of the word "discrimination", but not with its implications. This might have two effects: their lack of reaction when they witness discrimination cases and even the temptation to be authors for discrimination acts.

As a consequence, students that witness such cases will be less motivated to speak about them, contributing to the phenomenon perpetuation. The mechanism of the "spiral of silence" seems to work here: students, even disagreeing with discrimination, prefer not to protest against it because their colleagues act the same way, also being afraid of the possible sanctions from the teachers or of their colleagues' reaction (exclusion from their group). The belief that discrimination is part of normality also contributes to the indifference toward these cases. That's why we consider as needed the encouragement of students to speak when they feel discriminated by informative campaigns or at the counseling classes.

Secondary, not understanding the right to non-discrimination can make the students commit themselves acts of discrimination. An alarming percentage of students declared that they have committed such acts. Lowering this percentage can only be done by managing to place discrimination out of normality in students' perception. So the informative campaigns can also contain information on the effects of discrimination on its victims, such as lowering the level of self esteem and satisfaction with life.

Anexă

Nume operator:		Nr. chestionar:
Data:		
Cod verificare:		

CHESTIONAR

Salut! Vreau să îți pun câteva întrebări despre tine și școala unde înveți, răspunsurile pe care mi le dai fiind foarte importante pentru noi. Chestionarul este aplicat într-un studiu la care participă și școala ta. Studiul este parte dintr-un proiect desfășurat de APDD – Agenda 21 în colaborare cu UNICEF și MEdC. Tot ce îmi spui acum este confidențial, iar datele personale pe care mi le dai sunt doar pentru a se verifica munca mea.

Q1. Cum ai ajuns la școala la care înveți acum?

[Op: Răspuns unic.]

1. aici am fost repartizat, deși nu a fost prima mea opțiune – 32,2%
2. m-am informat și mi s-a părut cea mai bună alegere – 48%
3. părinții mei și-au dorit să învăț aici – 5,8%
4. m-am transferat aici după admitere – 5,9%
5. prietenii, colegii mei din generală au ales acest liceu – 3,8%
6. îmi era indiferent unde intru – 4,2%

NR – 0,1%

Q2. Despre școala ta poți spune mai degrabă că este...

[Op: Răspuns unic.]

1. o școală unde nu prea se face carte – 4,8%
2. un liceu de top – 22%
3. un liceu mediu, unde poți învăța dacă vrei – 51,6%
4. o școală unde poți învăța meserie – 19,8%
5. altă variantă: _____ – 1%

NR – 0,8%

Q3. Pe o scală de la 1 la 7 cât de mulțumit ești de școala unde înveți?

NR – 0,6%

1=deloc mulțumit					7=foarte mulțumit	
1,7%	2,2%	7,3%	6,3%	32,2%	25,9%	13,9%

Q4. Ce îți dorești să faci după terminarea liceului/studiilor medii?

[Op: Răspuns multiplu.]

1. să iau BAC-ul și să intru la facultate – 78,2%
2. să practic meseria pentru care am fost format în liceu – 6%
3. să mă angajez și să încep să câștig bani – 20,3%
4. nu m-am hotărât încă – 11%

NR – 0,2%

Q5. În ce măsură crezi că școala pe care o urmezi îți oferă o pregătire suficientă pentru:

[Op: Citește variantele de răspuns, apoi fiecare afirmație și înregistrează răspunsurile în Tabelul 1]

1=foarte puțin, 7=foarte mult

	1	2	3	4	5	6	7	NR
1. examenul de BAC	2%	21%	6.3%	13.9%	27.8%	29.6%	16.9%	1.5%
2. admiterea la facultate	5,3%	5.2%	11.7%	18.3%	23.1%	23.9%	9.8%	2.7%
3. practicarea unei meserii	10,4%	8.7%	10%	12.8%	14.3%	14.3%	21.4%	2.6%

Tabel 1

Q6. Cu care dintre următoarele afirmații ești de acord?

[Op: Răspuns multiplu.]

1. „Profesorul are întodeauna dreptate.” –9%
2. „Școala îl face pe om.” –26,7%
3. „Cine are carte are parte.” –60,6%
4. „E important să ai note mari.” –31,8%
5. „La vârsta mea distracția e mai importantă decât școala.” –13,1%
6. „Cel mai important în viață e să știi să te descurci, nu câte diplome ai.” –60,8%
7. „E bine să fii în centrul atenției.” –9,3%
8. „Un om pregătit zi de zi la școală e un om pregătit pentru viață.” –31,3%
9. „Regulile sunt făcute pentru a fi încălcate.” –22,4%
10. „Un bun coleg îți suflă atunci când ai nevoie.” –27,8%
11. „Nu mi se pare normal să se copieze.” –11,3%

NR –0,2%

Q7. Pentru tine, cel mai important este ca în școala unde înveți:

[Op: Răspuns unic.]

1. să existe o bună dotare materială (mobiliier, echipamente de laborator etc.) –11,9%
2. să te înțelegi bine cu colegii –19,8%
3. profesorii să predea bine –54,1%
4. să fie ușor să treci clasa –9,3%
5. să fie aproape de casă –2,5%
6. altceva: _____ –1,8%

NR –0,6%

01. Crezi că în liceul tău îți exprimi părerea în situațiile care te privesc atât cât ar trebui?

NR –0,7%

1. da - 47%	2. nu - 52,3%
-------------	---------------

02. Care din următoarele situații sunt de interes pentru tine și vrei să ai un cuvânt de spus în luarea deciziilor legate de acestea?

[Op: Citește fiecare afirmație. Înregistrează răspunsurile în coloana 02 din Tabelul 2. Răspuns multiplu.]

03. [Op: Doar pentru variantele alese la 02] În care din aceste situații crezi că îți poți exprima părerea liber, fără să te simți constrâns?

[Op: Înregistrează răspunsurile în coloana 03 din Tabelul 2. Răspuns multiplu.]

	02	03
	RM	RM
1. se construiește / renovează / îmbunătățește ceva în școală;	34,7%	47,2%
2. administrarea banilor puși în comun în clasa ta pentru diverse cheltuieli (fondul clasei);	51,6%	71,8%
3. stabilirea temei pentru ora de dirigentie;	45,8%	76,2%
4. schimbarea cadrelor didactice care predau la clasa ta;	47,3%	35,2%
5. împartirea responsabilităților în clasă (cine este elevul de serviciu, cine strânge banii etc.);	48,2%	70,8%
6. introducerea uniforme;	43,4%	59,3%
7. hotărârea clasei/a unui grup de achiuli;	41,8%	69,7%
8. în timpul orelor de curs în discutarea materiei predate;	42,4%	59,2%
9. stabilirea modului în care profesorul face evaluarea (lucrări, programarea tezelor, materia de pregătit)	50,3%	46,3%
10. să îți spui unui profesor ce părere ai despre comportamentul/atitudinea lui;	38,5%	37,6%
11. schimbarea conducerii liceului;	17,5%	34,6%
12. în activitățile care implică elevii clasei tale (cumpararea unui cadou, vizitarea unui coleg bolnav);	73,7%	59,1%
13. stabilirea / schimbarea dirigintelui clasei;	34,9%	44,1%
NR	1,7%	-

Tabel 2

04. Atunci când nu îți exprimi părerea deși îți-ai dori, de cele mai multe ori nu o faci pentru că:

[Op: Răspuns unic.]

1. tu nu crezi că părerea ta ar putea schimba cu ceva situația – 50,6%
2. unii colegi nu te lasă să vorbești – 8,5%
3. profesorul care ar trebui să decidă nu te ia în seamă – 22,6%
4. te temi de reacția colegilor, de ce ar putea gândi despre tine – 14,5%
5. alt motiv: _____ – 1,3%

NR –2.5%

05. Cine crezi că este cel mai potrivit pentru a îmbunătăți gradul în care elevii își exprimă opinia la tine în liceu?

[Op: Răspuns unic.]

1. consilierul școlar –13,5%
2. profesorul –7,9%
3. dirigintele –34,2%
4. elevii –16,8%
5. directorul –25%
6. altcineva: _____ –1,7%

NR –0.9%

06. Activitatea din liceul tău se desfășoară și pe baza unui Regulament de ordine interioară. Ai citit / ți-a fost citit vreodată acest document?

1. da – 85,1%	2. nu -14.7%	NR -0.2%
---------------	--------------	----------

07. [Op: Doar pentru răspuns afirmativ la 06.] Ai fost consultat în redactarea acestui Regulament?

1. nu – 62,7% 2. da, în mod indirect prin reprezentantul nostru în Consiliul elevilor – 11,9% 3. da, în mod direct – 9,3%	NR - 14.9% NR - 1.2%

P1. În clasa ta, alegerile pentru șeful clasei s-au făcut:

1. prin vot secret – 23,2%
2. prin vot deschis – 49,9%
3. prin numirea unei persoane de către diriginte – 20,8%
4. altfel: _____ – 0,7%
5. nu știu – 5,4%

P2. Gândindu-te la șeful clasei tale poți spune că:

[Op: Răspuns unic.]

1. reprezintă mai degrabă profesorii decât elevii –8,7%
2. este un adevărat lider, ne reprezintă interesele –46,6%
3. își vede doar propriul interes –10,1%
4. este doar cu numele, nu își face datoria –29,4%
5. eu sunt șeful clasei –4,1%

P3. Consiliul elevilor este un organism care te reprezintă și ia decizii în numele tău. Evaluează pe o scală de la 1 la 7 activitatea acestui Consiliu la tine în liceu.

NR –3.6%

1=deloc mulțumit				7=foarte mulțumit		
5,7%	5,1%	8,8%	15,8%	17,2%	13,4%	7,4%

1. nu cunosc activitatea Consiliului elevilor – 22,8%

P4. După părerea ta, Consiliul elevilor din liceul tău:

[Op: Răspuns unic.]

1. ne reprezintă interesele în mare măsură –32,9% 2. are un rol mai degrabă decorativ –21,3% 3. reprezintă mai mult interesele profesorilor și ale conducerii liceului –11,8% 4. nu cunosc activitatea Consiliului elevilor –22,8%	NR –11.2%

P5. În care din următoarele activități te-ai implicat sau te implici și cât de frecvent?

[Op: Citește variantele de răspuns, apoi fiecare afirmație și înregistrează răspunsurile în coloana P5 din Tabelul 3.]

1=niciodată 2=rar 3=uneori 4=frecvent 5=foarte des

P6. Cât de des ai vrea să te implici pe viitor în aceste activități?

[Op: Citește variantele de răspuns, apoi fiecare afirmație și înregistrează răspunsurile în coloana P6 din Tabelul 3.]

1=niciodată 2=rar 3=uneori 4=frecvent 5=foarte des

P7. [Op: Doar pentru varianta 1 sau 2 încercuită la P5] De ce nu participi la aceste activități?

[Op: Citește variantele de răspuns și apoi înregistrează răspunsurile în coloana P7 din Tabelul 3.]

1. părinții consideră că nu e potrivit pentru mine
2. prietenii mei nu fac asta
3. sunt alți colegi implicați deja
4. profesorii nu m-au susținut suficient de mult
5. dirigintele ne-a implicat în alte activități decât acestea
6. nu mă interesează acest gen de activitate
7. nu e cazul (nu există acest gen de activitate în școală)

	P5 – acum						P6 – în viitor					
	1	2	3	4	5	NR	1	2	3	4	5	NR
1. olimpiade școlare	48,6	25,5	17,7	4,2	2,5	1,6	32	23,7	23,8	11,2	6,8	2,5
2. voluntariat în anumite proiecte (Ziua Europei, Avocatul Elevului etc.)	54,4	18,2	16,7	6	2,5	2,2	32,6	20	24,4	13,9	6,8	2,3
3. activități sportive	36	15,7	21,7	13,3	11,5	1,9	20,9	12,5	21,9	18,9	12,1	2,7
4. activități artistice (cenaclu de poezie, trupa de teatru etc.)	64,9	16,6	9,3	3,8	2,8	2,7	39,1	22,2	18	8,8	8,6	3,3
5. activități non-formale (ieșit la un suc, la teatru cu colegii etc.)	8,9	7,7	23,9	28,4	29,2	1,8	5,2	5,3	14,6	24,8	46,9	3,1

Tabel 3

NR -3.6%

P8. Cât de des te-ai autocenzurat pentru că te-ai simțit judecat de către ceilalți?

niciodată – 22,2% rar – 37,6% uneori – 28,1% frecvent – 8,6% foarte des – 2,5%

P9. [Op: Doar pentru varianta 4 sau 5 încercuită la P8] De către cine?
[Răspuns unic.]

1. profesori –32,8%
2. diriginte –15%
3. colegii de clasă –47,6%
4. altcineva: _____ - 0,6%

NR -3.6%

I1. Care dintre următoarele mijloace de informare funcționează în liceul tău și ai acces la ele?

[Op: Răspuns multiplu.]

1. revista liceului –27,1%
2. aviziare cu informații actualizate –52,2%
3. radio –4,7%
4. site-ul liceului –41,8%

Nici unul -6.1%

I2. Sunt anumite informații/schimbări neprevăzute despre care poți afla de la diriginte sau de la șeful clasei tale. Cât de mulțumit ești de efortul/interesul lor de a te anunța la timp de ele?

[Op: Citește fiecare caz și înregistrează răspunsurile în Tabelul 4]

	Deloc mulțumit	Puțin mulțumit	Nici mulțumit, nici nemulțumit	Destul de mulțumit	Foarte mulțumit	NS/NR
1. dirigințele	6,7%	9,8%	19%	35,9%	28,4%	0,3%
2. seful clasei	14,6%	15,0%	21,4%	32,2%	15,2%	1,7%

Tabel 4

I3. Cât de des se întâmplă să nu afli la timp o informație care te interesează?
 niciodată - 5% rar -32,7% uneori -37,6% frecvent -17,2% foarte des -5,9%

I4. [Op: Doar pentru varianta 4 sau 5 încercuită la I3] Cine crezi că este principalul responsabil pentru această situație?

[Op: Răspuns unic]

NR -1.8%

1. profesorii -38,3%
2. colegii -23,9%
3. lipsa mea de interes -30,3%
4. altcineva/ altceva: _____ - 0,6%

E1. Te rugăm să apreciezi frecvența cu care se întâmplă următoarele situații în școala ta:

[Op: Citește variantele de răspuns, apoi fiecare afirmație și înregistrează răspunsurile în coloana E1 din Tabelul 5.]

=niciodată 2=rar 3=uneori 4=frecvent 5=foarte des

	E1					
	1	2	3	4	5	NR
1. profesorii ne țin în pauză pentru a termina lecția	5,3	30,2	35	17,5	11,5	0,5
2. profesorii vin bine pregătiți la ore	2	6,3	19,9	45,2	25,8	0,7
3. profesorii favorizează nejustificat unii elevi	11,0	26,4	32,3	16,4	12,6	1,4
4. profesorii ne solicită să venim din pauză mai devreme de terminarea ei	45,2	30,9	13	5,5	4,3	1,1
5. profesorii nu au suficientă răbdare să ne asculte nelămuririle	11,7	29,2	32,1	15,9	10,3	0,8
6. profesorii se asigură că toți elevii au înțeles lecția	7,4	20,3	28,4	29,6	13,5	0,7
7. profesorii ne lasă să lucrăm singuri în timpul orelor, neasistați	23,6	44,6	23,6	5,2	1,9	1,1
8. profesorii ne insultă prin expresii neadecvate	37,1	34,4	16,4	6,5	4,4	1,1
9. profesorii fac distincție între „clase bune” și „clase proaste”	8,6	19,9	31,1	20,1	19,7	0,6

Tabel 5

E2. Atunci când nu ești suficient de bine pregătit, este de așteptat să primești o notă mai mică, dar unii profesori fac mai mult decât atât și recurg la pedepse. Ți s-a întâmplat vreodată să primești de la un profesor o pedeapsă pentru că nu ai știut lecția sau nu ai rezolvat o problemă?

1. da – 13.6%	2. nu [Op: salt la E3] –86%
---------------	------------------------------------

NR –0.4%

E2a. [Op: Doar pentru răspuns afirmativ la E2] Dacă “da”, cum anume?

E3. Cunoști criteriile după care profesorii fac evaluarea în așa fel încât să te poți autoaprecia în mod obiectiv atunci când ești verificat?

1. da –40,4%	2. nu - 58%
--------------	-------------

NR –1.6%

E4. În continuare te rugăm să te gândești la profesorii care predau la clasa ta și să ne spui câți dintre acești

[Op: Citește fiecare afirmație și înregistrează în Tabelul 6 în dreptul fiecăreia numărul de profesori]

	E4 -număr de profesori (medie)
1. absenteaza în mod frecvent de la ore	1,31
2. au obiceiul de a trimite elevii în timpul orelor să le facă mici servicii (să le cumpere ceva, să plătească o factură etc.)	1,06
3. nu te lasă să intri la ora dacă ai întârziat câteva minute	2,53
4. obisnuiesc să dea teste ca pedeapsă (pentru indisciplina, pregătire slabă, etc.)	2,51
5. dau afară elevii de la ore pentru indisciplina	2,83
6. dau teste <i>neanunțate</i> din mai multă materie decât materia de zi	1,73

Tabel 6

E5. După părerea ta, meditațiile:

[Op: Răspuns multiplu.]

1. sunt necesare doar în ani terminali –60,5%
2. sunt un lucru normal, toată lumea face –21,4%
3. sunt de multe ori impuse de părinți –25,8%
4. sunt necesare doar pentru cei care nu știu să învețe –17,8%
5. sunt rezultatul neimplicării profesorilor la ore –36,2%
6. nu sunt un lucru normal –9,8%

Nici una –0.3%

E6. Tu faci meditații ? Dacă da, la câte materii?

[Op: Răspuns unic.]

1. o materie –15,7%
2. două materii –7,5%
3. trei materii sau mai multe –3,8%
4. nu fac meditații, dar este foarte probabil să fac în viitor 51,6%
5. nu fac meditații și nici nu voi face –20,6%

NR –0.8%

E7. Despre ora de dirigentie poți spune că:

[Op: Răspuns multiplu.]

1. se face săptămânal –44,1%
2. discutăm în mare parte probleme administrative –24%
3. se face fără o frecvență regulată –14%
4. discutăm de multe ori teme educative –35,5%

NR –0.2%

E8. Alege dintre următoarele criterii maxim 3 pe care le consideri cele mai importante în desfășurarea unei lecții.

[Op: Răspuns multiplu.]

Nici unul -0.8%

1. calitatea expunerii -40,1%
2. volumul informațiilor transmise -23,3%
3. interactivitatea -21,2%
4. să implice cât mai mulți elevi din clasă -39,1%
5. să facă apel la cunoștințe asimilate anterior -14,8%
6. criterii de evaluare clare și cunoscute anterior -13,3%
7. metode alternative de instruire (jocuri, proiecții de film, etc.) -23,8%
8. apropierea profesorului de elevi și de problemele specifice vârstei lor -63,3%
9. profesorul să știe să se impună -28,2%
10. simț al umorului dezvoltat la profesor -39%

D1. Cu care din următoarele situații ești de acord să se întâmple în liceul tău?

[Op: Răspuns multiplu.]

1. orele de religie să fie predate de profesori creștin ortodocși, chiar dacă sunt și elevi de altă religie - 31,7%
2. colegii care sunt mai săraci să fie primiți cu greu în grupurile celor care au o situație materială mai bună - 4,5%
3. niște romi să fie admiși la liceu pe locuri rezervate lor - 25,8%
4. unui copil bolnav de SIDA să nu i se permită accesul în liceu - 11,1%
5. profesorii să lucreze mai mult cu colegii care sunt mai mereu bine pregătiți - 9,9%
6. un elev să fie exmatriculat pentru că are prea multe absențe nemotivate - 26,2%
7. unor colegi să li se dea porecle care țin de trăsături fizice ale lor, deși asta nu le face plăcere - 4,2%
8. nici una dintre acestea - 35,3%

D2. Se spune despre o persoană că e discriminată atunci când este tratată diferit pentru că este altfel decât ceilalți. Pentru următoarele criterii cât de des se întâmplă să fie discriminați elevii din liceul tău?

[Op: Citește variantele de răspuns, apoi fiecare afirmație și înregistrează răspunsurile în coloana D2 din Tabelul 7.]

1=niciodată 2=rar 3=uneori 4=frecvent 5=foarte des

D3. Ți se întâmplă să te simți discriminat la școală pentru unul din motivele acestea?

[Op: Citește fiecare afirmație și înregistrează răspunsurile în coloana D3 din Tabelul 7.]

D4. Dar tu crezi că îi discriminezi pe alți colegi?

[Op: Citește fiecare afirmație și înregistrează răspunsurile în coloana D4 din Tabelul 7.]

	D2						D3	D4
	1	2	3	4	5	NR	E discrimin.	Discriminează
1. etnie	33,4	32,4	20,7	6,4	4,5	2,6	7,4	13,6
2. sex	53,4	25,4	12,2	3,5	2,1	3,5	4,7	3,3
3. orientare religioasă	57,7	24,0	11,2	1,9	1,3	3,9	2,9	3,5
4. clasă socială	25,8	21,3	24,2	17,3	8,2	3,3	8,8	4
5. aspect fizic	15,4	18,7	25,9	22,6	14,9	2,5	16,7	18,9
6. performanțe școlare	22,1	23	29	15,2	7,6	3,1	10,7	11,9

Tabel 7

F1. Te rugăm să ne indici care din următoarele afirmații ți se potrivesc:

	DA	NU
1. Uneori am impresia că e ceva în neregulă cu ceilalți.	56,2%	41,4%
2. Consider că sunt multe lucruri pe care le fac mai bine decât ceilalți.	52,3%	45,4%
3. Mă simt mai puțin valoros ca alții.	20,7%	76,6%
4. Viitorul meu pare frumos.	80%	17,4%
5. Mă simt fericit că trăiesc.	89,7%	8,9%
6. Nu sunt în stare să fac lucrurile la fel de bine ca ceilalți.	23,8%	73,4%
7. Accept lucrurile din viața mea care nu pot fi schimbate.	69,6%	28,5%
8. Am încredere în mine.	87,4%	11,4%
9. Mă bucur de viață mai mult decât majoritatea colegilor mei.	56,5%	41,1%
10. Uneori am impresia că ceva e în neregulă cu mine.	51,9%	45,5%
11. Mă simt singur, chiar și atunci când nu vreau să fiu.	64,9%	32,6%
12. Orice s-ar întâmpla, pot vedea partea plăcută a vieții.	75,2%	23,1%
13. Sunt mulțumit de felul în care se desfășoară viața mea.	73,8%	24,7%
14. Mă simt mai valoros decât alții.	32,3%	65,5%

Diferențele până la 100% reprezintă non-răspunsurile.

Tabel 8

F2. Dacă te gândești la performanțele școlare ale celor din clasa ta și faci o ierarhie, în care din segmentele de mai jos crezi că te situezi tu?

[Op: Răspuns unic. Bifează în căsuța corespunzătoare]

3,6%	25,6%	56,4%	13,6%
cei cu performanțele cele mai slabe			cei cu performanțele cele mai ridicate

F3. Crezi că ai putea obține performanțe mai mari dacă te-ai strădui mai mult?

[Op: Răspuns unic.]

1. nu și nici nu mă interesează -2,6%
2. nu, dar aș vrea -4,9%
3. da, dar nu vreau -32,3%
4. da și încerc asta -60%

NR -0.3%

F4. În ceea ce privește prezența ta ore, cam câte absențe ai până acum în acest an?

_____

mediana =10 absențe

F5. Colegii cred în general despre tine că ești:

[Op: Răspuns multiplu.]

1. un tip de gașcă -67%
2. timid și retras -10%
3. vedeta clasei -7,7%
4. reprezentantul lor în fața profesorilor -7,3%
5. tocilarul clasei -2,5%
6. un om la locul lui -52,6%
7. cel care are probleme cu disciplina -7,5%

NR -0. 5%

F6. Gândindu-te la școala unde înveți, cât de satisfăcut ești de următoarele aspecte:

1=deloc satisfăcut, 7=foarte satisfăcut

[Op: Citește fiecare variantă și înregistrează răspunsurile în Tabelul 9]

	1	2	3	4	5	6	7	NR
1. dotările materiale existente	10,6%	9,8%	18,5%	24,3%	17,6%	11,8%	6,8%	0,6%
2. relația cu colegii	1,4%	3%	5,2%	12,5%	19,1%	34,2%	24,3%	0,3%

F7. Apreciezi colectivul clasei tale ca fiind **[Op: Răspuns unic.]**

Tabel 9

1. un colectiv de elevi care se ajută reciproc –31%
2. un colectiv împărțit pe „bisericuțe” – 57%
3. un colectiv în care fiecare își vede propriul interes –11,6%

NR -0.4%

F8. Pentru tine, colegul ideal este cel care:

[Op: Răspuns multiplu.]

1. îți dă un sfat atunci când ai nevoie –79,3%
2. îți dă să copiezi atunci când ai nevoie –33,3%
3. inventează o scuză atunci când ești absent –40,8%
4. nu se bagă prea mult în viața ta –16,3%
5. îți clarifică nelămuririle legate de materia predată –40,2%
6. îți este aproape și când nu sunteți la școală –57,9%
7. îți spune în față tot ce gândește despre tine –59%

F9. Pentru următoarele grupuri de afirmații, te rugăm să o alegi pe cea pe care o consideri mai apropiată de ce crezi tu:

[Op: Alege la fiecare punct doar una dintre variantele a sau b]

1. a) În cele din urmă oamenii primesc respectul pe care îl merită de la semenii lor. – 24,5%
b) Din păcate se întâmplă de multe ori ca unii să nu fie apreciați la adevărata lor valoare, oricât de mult s-ar strădui. – 74,9%
2. a) Ideea că profesorii sunt nedrepti cu elevii e nerealistă. – 28,2%
b) Cei mai mulți elevi nu realizează cât de mult notele lor sunt influențate de șansă. – 70,3%
3. a) Oricât de mult te-ai strădui, unii oameni pur și simplu nu te plac. – 53,1%
b) Oamenii care nu reușesc să se facă plăcuți nu știu să interacționeze cu ceilalți. – 45,4%
4. a) Atunci când ești bine pregătit, nu poate fi vorba de o testare incorectă. 70,7%
b) De multe ori întrebările de la teste au o legătură atât de mică cu ce s-a predat încât nici nu mai merită să înveți. – 28,2%

F10. Gândește-te la profesorul preferat. Poți spune despre el că este:

[Op: Răspuns multiplu.]

1. indulgent –26,3%
2. hazliu –43,9%
3. exigent –8,3%
4. apropiat de elevi –67,2%
5. un bun pedagog –47,2%
6. autoritar –14,2%
7. nu am un profesor preferat. –15,8%

NR -0.1%

F11. În timpul tău liber cât de des ...?

[Op: Citește fiecare afirmație și înregistrează răspunsurile în Tabelul 10.]

	Zilnic	De câteva ori pe săptăm.	De câteva ori pe lună	Mai rar	Niciodată	NR
1. te uiti la televizor	61,4%	20,6%	2,3%	13,2%	1,6%	0,9%
2. asculți muzica	83,4%	11,7%	1,3%	2,7%	0,2%	0,8%
3. citești ziare/ reviste	22,3%	37,8%	17,6%	17,8%	3,4%	1,1%
4. mergi la bibliotecă	0,7%	4,3%	17,1%	42,8%	34,1%	1,1%
5. citești cărți	6,1%	9,3%	23,2%	41,9%	17,3%	2,1%
6. ieși cu prietenii	34,3%	40,7%	14,5%	8,2%	1,4%	0,8%
7. mergi la teatru	0,9%	1,6%	9,9%	46,5%	39,8%	1,3%
8. mergi la concerte	2,6%	4,7%	22,9%	55%	13,9%	0,9%

Tabel 10

F12. În general, cum te înțelegi cu părinții tăi?

[Op: Răspuns multiplu.]

NR -0.5%

1. am o relație apropiată cu ei, îmi sunt prieteni -53,4%
2. mă înțeleg mai bine cu unul dintre părinți -24,8%
3. comunic cu ei, dar sunt și lucruri pe care le păstrez pentru mine -57,8%
4. nu le spun multe lucruri despre mine -13,6%
5. mă consult cu ei înainte de a lua o decizie importantă -42%
6. iau deciziile singur și le comunic și lor după ce am făcut asta -16,1%
7. nu îmi înțeleg problemele -8,7%
8. ne certăm destul de des -13,5%

F13. Ce poți spune despre componența gospodăriei tale (persoanele cu care locuiești)?

1. stau cu părinții - 79,2%
2. stau cu un părinte -10,7%
3. stau la niste rude apropiate -4,1%
4. stau la cămin/internat/gazdă -3,9%
5. altă situație: _____ - 0,1%

NR -0.7%

F14. De obicei câți bani de buzunar ai într-o săptămână? mediana = 50 RON.

NR -2.4%

F15. Unii dintre liceeni sunt fumători. Tu te numeri printre ei?

1. da -40,4%	2. nu -73,6%
--------------	--------------

NR -1%

F16. [Op: Doar pentru cei care au răspuns "da" la F15] La ce vârstă ai început să fumezi? mediana = 15 ani.

Nume și prenume:

Clasa:

Profilul, specializarea:

Liceul/ Școala:

Vârsta (în ani împliniți):

Sex respondent: 1. M 2. F

Nr. tel. **(doar pentru verificare):**

Educația părinților (Ultima școală absolvită de părinții tăi) :

MAMA	TATA
1.fără școală 2.școală primară 3.învățământ gimnazial 4.școală profesională 5.studii liceale studii universitare/ postuniversitare	1.fără școală 2.școală primară 3.învățământ gimnazial 4.școală profesională 5.studii liceale studii universitare/ postuniversitare

Localitatea de rezidență:

Studiul a fost realizat ca parte componentă a proiectului Avocatul elevului, coordonat de asociația:

Asistență și programe pentru dezvoltare durabilă – Agenda 21
București, Regina Elisabeta 32, sector 5
tel / fax +40 21 3152148
e-mail: office@agenda21.org.ro, agenda21_ro@yahoo.com
www.agenda21.org.ro

Unitățile școlare implicate în cadrul proiectului sunt:

Colegiul Economic „Viilor”
Colegiul Național „Iulia Hasdeu”, București
Colegiul Național „Mihai Eminescu”, Buzău
Colegiul Tehnic de Poștă și Telecomunicații „Gh. Airinei”
Grupul Școlar Agricol „Viaceslav Harnaj”, București
Grupul Școlar Industrial „Sf. Mucenic Sava”, Berca, Buzău
Grupul Școlar „Pamfil Șeicaru”, Ciorogârla, Ilfov
Liceul teoretic „Tudor Vladimirescu”, București